

Malove lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Mako Ulongoledi

Chitabu achino cha Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto lalembwîje na Mako, nni chitabu chimo mmitabu ncheche nya Lilailano lyâ Hambi vitângâ maisha langa Yesu Kilisto. Kila chitabu mmitabu anevyo ncheche chìchemwa “Injili” mana lake, “Malove Lambone lamwâmba Yesu.” Vitabu anevyo vîlembwije bada ya kuhwa kwanga Yesu. Vanalembile vitabu anevyo nni Matayo na Mako na Luka na Yohana. Mmitabu anevyo ncheche, chitabu cha Mako njo chananjipi namene kupunda vitabu vinji. Na ikulupika kuva, chitabu achino cha Mako njo chinavele chitandi kulembwa kupunda anevyo vinji, na ìnahululika kuva chílembwije mmwaka fulani, kutandikila mmwaka wa 50 mpaka wa 70 kutandikila mwaka wavelekwejije Yesu Kilisto. Na vatalamu va Bibiliya vakulupila kuva chitabu achino chílembwije muimanga ya Loma kwa makudungilo la kuvakamya mitima vakúkulupila va aneko.

Mako ayu njo anamaikene kwa lina lyâ Yohana Mako, achipapatana na Banaba na Ntume Paolo. Imbili yanga Mako ínihakajangwa apala panaamwile kulihapula mmwanda wao wa madengo la chitume (Matendo 13:13). Mmwanda unji Mako nkupapatana kavila nawi Banaba

(Matendo 15:37-39). Mako ámaikene namene kuva nnyanjawake Petulo wa pepi namene (1 Petulo 5:13). Na vatalamu va Bibilia vànakulupila kuva Mako anilemba malove lohe la shuhuda dyanga Petulo, na shuhuda anedyo njo nsingi wa Malove Lambone lalembwíje na Mako. Mmalove alano Lambone, Mako àhimya namene mambo layâmba namuna ya kuva nkuhundwa wanga Yesu, na mahundo langa Yesu layâmba mahiku la ntululilo.

Uinjipihi wa chitabu cha Mako

1. Sula ya 1:1-13, Mako àchimaiha chitabu.
2. Sula ya 1:14-8:21, Mako àtana kwamba madengo la Yesu mmahiku lanave ku Galilaya.
3. Sula ya 8:22-10:52, Mako àtana kwamba mwanda wanga Yesu kuhwena ku Yelusalemu.
4. Sula ya 11:1-16:8, Mako àmalilila chitabu chake kwa kutana habali dyanga Yesu panavele ku Yelusalemu, na habali dya kuhila na kufufuka kwanga Yesu.

*Yohana Nkúbatisa àyahubilila vanu
(Matayo 3:1-12, Luka 3:1-18, Yohana 1:19-28)*

¹ Alano nni Malove Lambone lamwâmba Yesu Kilisto, Mwana wa Nnungu.

² Lâtandilike muchi chilalembwije nchitabu changa nabii Isaya, Nnungu pahaula kuchidoni, “Nangu nimbentuma n'jumbe wangu akulon-golelee,

aneyo njo ambekukatapajíja indila yako.”*

³ “Munu ànonoha lidi kulilanga wachidoni,

* **1:2** Malaki 3:1

‘Nkatapajije Nang’olo indila yake,
nyoshanga dihengo dyambepita.’ ”[†]

⁴ Bahi Yohana Nkúbatisa áhumilidile kulilanga, wawahubilila vanu valeke masambi lavo na vabatiswe uchinga Nnungu avasamehe masambi lavo.

⁵ Vanu vohe kuhaloka chilambo cha ku Yudeya na imanga ya ku Yelusalemu vánihwena unampikanila Yohana, nkulitangolanga masambi lavo, nang'e nkuvabatisa mmuto wa Yoludani.

⁶ Yohana áwete inguwo ikatapajíjwe kwa maleha la ungamilia, na nchikundu mwake áhungile nkanda wa limbende. Na chakulya chake chívele chihi mahiya na uchi wa munnyitu.

⁷ Yohana nkuva wawahaulila vanu kuchidoni, “Nnyuma mwangu àvenkwida avêle na dimongo dyohe namene ungupunda nangu. Nangu wala nikáfala kuntumikila kananga kwa kutepa na kuihungula mididi ya vilatu vyake.

⁸ Nangu ním'batisa mwenu kwa medi, henga aneyo àmbem'batisa mwenu kwa Umumu Wanaswe.”

*Kubatiswa na kulingwa kwanga Yesu
(Matayo 3:13, 4:11, Luka 3:21-22, 4:1-13)*

⁹ Maduva anelo, Yesu nkukamola kuhaloka imanga ya ku Nasaleti, chilambo cha ku Galilaya, Yohana nkum'batisa Yesu mmuto wa Yoludani.

¹⁰ Upala, Yesu pahumile chihi mmedi, nkukwona kulihunde kuhunukwike, na Umumu Wanaswe achionekâna muchi umunda wansulupukila.

[†] **1:3** Isaya 40:3

11 Lidi nkupilikanika kuhaloka muha kulihunde ulichidoni, “Wako njo Mwanangu unikutamwa, ñnikatapaliwa na wako.”

12 Upala, Umumu Wanaswe nkunnodya Yesu kuhwena ya kulilanga,

13 nkuikala aneko maduva alubaini walingwa na Nanchindenga. Aneko, ávele pamo na anyama va munnyitu, na malaika nkuva uvantumikila.

*Yesu àvachema vakuhundwa vatandi
(Matayo 4:12-22, Luka 4:14-15, 5:1-11)*

14 Bada ya Yohana kutaywa nnilungu, Yesu nkuhwena chilambo cha ku Galilaya unavahubilila vanu Malove Lambone la Nnungu,

15 wachidoni, “Mahiku lànihwika na Ufalume wa Nnungu ùvele pepi na mwenu. Lekanga masambi lenu na mulakulupile Malove Lambone!”

16 Yesu pachipita nnyenje Litanda lya ku Galilaya, nkuvona akúupa dihomba vavili uvayela dinjau dyavo nnitanda, Simoni uvanchema Petulo chalumo na nnung'une uvanchema Anduleya.

17 Yesu nkuvaha lila kuchidoni, “Ngupapate, nangu nguchinintendange mwenu kuva mmanu mma kuvaupila vanu kwa Nnungu.”

18 Upala, nkudilekanga dinjau dyavo, nkumpapatata Yesu.

19 Papite muyo kadiki, nkumwona Yakobo na nnung'une wake uvanchema Yohana, chalumo na Sebedayo atatawavo pamo na amadengo vanji, vavèlè muingalava yavo uvakatapaja dinjau dyavo.

20 Upala, Yesu nkunchema Yakobo na Yohana, na vanang'o nkunneka atatawavo pamo na amadengo vanji muingalava, vanang'o nkumpapata Yesu.

*Yesu àmmusa nanndenga
(Luka 4:31-37)*

21 Yesu pamo na vakuhundwa vake nkuhwika imanga ya ku Kapelinaumu, na palikamwele Liduva lya Kuyeweleta, Yesu nkuinjila muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkutandilika kuvahunda vanu.

22 Vanu vanampilikene nkukangana mahundo lake, kwa kuva, ávahunda muchi munu avêle na mamulaka, na akee muchi vakúhunda va Sheliya yanga Musa.

23 Uhiku uwowo, munu yumo ánavale muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, ánavale na nanndenga, nkulindamuka ukuta ding'uto wachidoni,

24 “Ùtulembelela chani hwetu, wako Yesu wa ku Nasaleti? Dachi ùidle unatwondonganga? Ñimala kuva wako nni Wanaswe, utumwíje na Nnungu!”

25 Yesu nkunkalipila ayula nanndenga wachidoni, “Nyalala! Mmuke ayu munu.”

26 Bahi ayula nanndenga nkunkunyang'unya namene ayula munu akuno wakuta kwa lidi likulungwa, nkummuka.

27 Vanu vammalele nkukangana, nkuva uvaujana kuva, “Ala nni lalida? Ala nni mahundo lahambi lavêle na mamulaka! Ayu munu àvele

na dimongo dya kuvaamulisa anamindenga, na vanang'o vànampilikana!"

28 Anepo habali dyanga Yesu nkupiyanya kuyanjala nchilambo chammalele cha ku Galilaya.

*Yesu àvalamya vanu vohe
(Matayo 8:14-17, Luka 4:38-41)*

29 Yesu na vakuhundwa vake, pamo na Yakobo na Yohana nkuhumang'ana muing'ande ya kunyuwila Nnungu, nkuhwena mwalehu mpaka kukaya kwanga Simoni na Anduleya.

30 Nkawake Simoni álele pachinanda ing'anya ápweteka chidumba. Yesu pakamwele, vanu vanji nkunnyaulila habali dya aneyo mmahe.

31 Yesu nkummwenela ayula mmahe, nkunkamula nkono, nkuntakatuha. Chidumba nkum-muka, nkutandilika kuvaludumila.

32 Pachikamwele chinalyulo liduva lititlè, vanu nkumpelekejija Yesu vagonjo vammalele na vanu vánavele na anamindenga.

33 Na vanu vammalele va imanga aila nkunaimila muyo luungo lwa ing'ande.

34 Yesu nkualamya vanu vohe vachiula, na kuvalsa anamindenga vohe. Na wala nanga panavalekile anevo anamindenga vatangole chinu chohecho kwa kuva vánimmala.

*Yesu àvahibilila vanu aneko ku Galilaya
(Luka 4:42-44)*

35 Ulyamba na mambumbu, kabla liduva likànambiu huma, Yesu ánitakatuka, nkuuka anepo pakaya nkuhwena kunyenje imanga, pachinu pakávele na vanu, nkunnyuwa Nnungu aneko.

36 Simoni na avake nkuhwena unantaha.

37 Pavammwene, nkunnyaaulila kuchidoni,
“Vanu vammalele vānakutaha!”

38 Henga Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Tuhweneng'ane vijiji vinji vy a pepi uchinga nikàhubili na kunang'o, kwa kuva, njo chinguidilidile.”

39 Bahi Yesu nkuhwena kila pachinu aneko ku Galilaya, wahibili n'ding'ande dyavo dya kunyuwila Nnungu akuno wavausa vanu anamindenga.

*Yesu ànnamya munu avêle na mangundula
(Matayo 8:1-4, Luka 5:12-16)*

40 Munu yumo achiuula mangundula nkummwenela Yesu, nkutindivala malundi, nkunyyuwa Yesu wachidoni, “Ukàlembelela ùnahulula chihi unguhahulanga kwa kungulamya.”

41 Yesu nkummikila chididi aneyo munu, nkunyoloja nkono wake, nkun'gusa, nkunnyaaulila kuchidoni, “Elo nalembela, lama!”

42 Upala, ugonjo nkummuka, nkulama.

43 Anepo Yesu nkunnyaaulila ahwene, nkun'duma wachidoni,

44 “Kaleha, unannyaaulile munu wohey lanikutendeledile, henga wako hwena ukalilanguje kwa kuhani na kuhumya sadaka muchi chalaijije Musa uchinga vanu vamale kuva ùnihahulwa.”

45 Henga ayula munu papite, nkutandilika kuyanjaja aneyo habali kila pachinu. Bahi ing'anya ya anelyo, Yesu nanga panahulwile kuhwena muimanga yoheyo kwa kulilanguja. Nkuntenda aikale kunyenje imanga pachinu

paweka pakávele na vanu. Henga vanu nkummwenela kuhaloka kila m'bali.

2

*Yesu ànnamya munu adidimêngé
(Matayo 9:1-8, Luka 5:17-26)*

¹ Palapitile maduva kadiki, Yesu nkuhwena kavila ku Kapelinaumu, vanu nkupilikana kuva àvele pakaya.

² Vanu vohe namene nkumbala nng'ande mpaka pannango. Bahi Yesu pachivahibilila vanu,

³ nkuhaloka vanu ncheche akuno vannyakwìlè munu adidimêngé, nkumpelekeja kwanga Yesu.

⁴ Bahi kwa kuva vanu vániumbala namene, nanga pavanahulwile kumpelekeja pachinu pávèlè Yesu. Bahi avala vanu nkuvimbula muha palikangala, kuloja pachinu pánavele Yesu. Pavapete chitonono, nkunsulupuha aneyo munu akuno alèlè nchinanda.

⁵ Yesu paiwene ing'ulupa yavo, nkunnyaulila ayula munu adidimêngé kuchidoni, “Mwanangu, ùnisamehewa masambi lako.”

⁶ Vakúhunda vanji va Sheliya ya Musa vanaikele anepo nkuva uvaliuja mmitima yavo kuva,

⁷ “Ayu munu mwadachi àtangola uvila? Ànkufulu Nnungu! Nnani ahulùla kunsamehe munu masambi ikànavé chihi Nnungu weka?”

⁸ Upala, Yesu nkumala chivaliuja mmitima yavo, nkuvauja kuchidoni, “Ing'anya ntwani mütangodikanga uchocho mmitima yenu?

⁹ Lilida lipeyapêya namene, kunnyaulila ayu munu adidimêngé kuchi, ‘Ùnisamehewa masambi

lako,’ au kunnyaulila, ‘Imila, twala chinanda chako uhwene?’

¹⁰ Bahi nangu ngùlembela ngumaihe kuva, Mwana wa Munu, àvele na mamulaka la kuvasamehe vanu masambi lavo apano pachilambo.” Anepo Yesu nkunnyaulila ayula munu adidimènge kuchidoni,

¹¹ “Níkuhaulila, imila, utwale chinanda chako uhwene kukaya!”

¹² Upala, ayula munu nkutakatuka, nkutwala chinanda chake, nkuuka. Vanu vammalele nkukangana na kunnombolela Nnungu uvachidoni, “Tukanachona chinu malinga achi.”

*Yesu àñchema Lawi uvanchema lina linji Matayo
(Matayo 9:9-13, Luka 5:27-32)*

¹³ Yesu nkuhwena kavila kunyenje Litanda lya Galilaya. Likuwa lya vanu nkummwenela, nang'e nkutandilika kuvalunda.

¹⁴ Yesu pánavele nkupita, nkumwona Lawi mwana wanga Alufayo, aikèlè paing'ande ya kulipila kodi. Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Ngupapate!” Lawi nkuimila, nkumpapata.

¹⁵ Lukoto, Yesu nkuva walya chakulya muing'ande yanga Lawi. Vakútwala kodi vohe na vanu vanji vahaulíka kuva nni vanu vavèle na masambi, vániida nkulya pamo na Yesu na vakuhundwa vake, ing'anya vanu vohe vánampapata.

¹⁶ Bahi vakúhunda vanji va Sheliya ya Musa vánavele Mafalisayo, pavammwene Yesu walya pamo na vanu vahaulíka kuva vavèle na masambi na vakútwala kodi, nkuvauja vakuhundwa vake

kuchidoni, “Mwadachi àlya pamo na vakútwala kodi na vanu vavêle na masambi?”

¹⁷ Yesu papilikene anelo nkuvahaulila kuchidoni, “Vanu vakáuula nanga pavannembela n'ganga, henga vauûla njo vannembêla n'ganga. Nangu nikáidile unavachema vanu vatênda àlalá lalalembela Nnungu, henga ngùidile unavachema vanu vavêle na masambi.”

*Yesu àujwa chivambefunga
(Matayo 9:14-17, Luka 5:33-39)*

¹⁸ Vakuhundwa va Yohana Nkúbatisa na vakuhundwa va Mafalisayo vánafunga. Bahi vanu nkuhwena unammuja Yesu kuchidoni, “Ing'anya ntwani vakuhundwa va Yohana Nkúbatisa na vakuhundwa va Mafalisayo vànafunga, henga vakuhundwa vako vakáfunga?”

¹⁹ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Dachi, vanu vakumbuliwíje kuing'ole ya ulombi vànahulula kufunga wakati vàvele pamo na mwene nnombi? Ikáhululika kufunga wakati nnombi àvele pamo na vanang'o.

²⁰ Henga uhiku uchiukamole, nnombi pambetwaliwa muvanang'o, anepo njo pavambefunga.

²¹ Nanga munu atotêla chilaka cha inguwo yahambi nnipindi. Kwa kuva, akàtenda uchocho, chilaka anecho chahambi chimbekungunyala na kuhalija kupamola anelyo lipindi, na pachinu panapomweke pambeyenjejeka.

²² Na wala nanga munu atâya divayi dyahambi mmipatila ya tangu. Akàtenda uchocho, aila mipatila ìnapwapuka ing'anya ya kuhaha kwa divayi, na divayi dìnamwadilika na mipatila nkwon-

dongeka. Henga divayi dyahambi dìlembelewa ditaywe mmipatila yahambi!”

*Yesu njo Nang'olo avêle na mamulaka ata
Nniduva lya Kuyeweleta*

(Matayo 12:1-14, Luka 6:1-11)

23 Liduva limo lya Kuyeweleta, Yesu nkuva wapita n'dindila dya mmawelu la ngano chalumo na vakuhundwa vake. Pavachipita, vakuhundwa vake nkutandilika kupulula ngano na kutang'una.

24 Mafalisayo nkummuja Yesu kuchidoni, “Lola! Mwadachi vâtenda vitukutuku vikáluhusiwije na Sheliya ya Musa kutendwa Nniduva lya Kuyeweleta?”

25 Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Dachi, mukásomile chanatendite Nfalume Daudi panalembedile chakulya, nang'e pamo na avake pavanavele na indala?”

26 Maduva langa Kuhani Nkulu Abiasali, Daudi áinjidile pa Ing'ande ya Nnungu, nkulya mikate ihumíjwe kwa Nnungu, nkuveng'a na avake navanang'o nkulya, wakati Sheliya ya Musa iluhusu chihi mikate aneyo kuliwa chihi na makuhani weka.

27 Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Liduva lya Kuyeweleta lìnivikwa kwajili ya munu, na akee munu kwajili ya Liduva lya Kuyeweleta.”

28 Bahi Mwana wa Munu njo Nang'olo avêle na mamulaka ata Nniduva lya Kuyeweleta.”

3

1 Anepo Yesu nkuinjila kavila muing'ande ya kunnyuwila Nnungu, na amula nkati mûvele na munu adidimêngé nkono.

² Na mûvele na vanu vanji vachitâha ing'anya ya kunsitaki Yesu, bahi nkuva uvannoleha uchinga vamale ikâva àmbennamya munu Nniduva lya Kuyeweleta.

³ Yesu nkunnyaaulila ayula munu avêle na nkono adidimênge kuchidoni, “Ida moyo amuno.”

⁴ Yesu nkuvauja vanu kuchidoni, “Dachi, She-liya yetu ìnatuluhusu kutenda lambone au la-hakalenge Nniduva lya Kuyeweleta? Kuupoha umi au kuuwalala?” Henga vanang'o nkunyalala chihi.

⁵ Anepo Yesu nkulaukila mipata yammalele wavalola vanu akuno avisìjè na kuvasikitikila ing'anya ya kunanopa kwa mitima yavo. Nkunyaaulila ayula munu kuchidoni, “Nyoloja nkono wako!” Nang'e nkunyoloja, nkono nkuva umi kavila.

⁶ Upala, Mafalisayo nkuhumang'ana pawelu nkunakojana na vanu va likuwa lya Helode* uchinga vatahe indila ya kummwalala Yesu.

Likuwa lya vanu limpapata Yesu

⁷ Yesu nkuuka anepo pamo na vakuhundwa vake, nkuhwena mpaka kunyenje Litanda lya Galilaya. Likuwa likulu lya vanu nkumpapata. Vanu anevo váhaleke ku Galilaya na ku Yudeya,

⁸ na ku Yelusalemu na ku Idumeya na vilambo vya m'bali wavili wa muto wa Yoludani na vilambo vidingûka dimanga dya Tilo na Sidoni. Likuwa anelyo lya vanu vámmedile Yesu ing'anya vánipilikana àlalá lanatendile Yesu.

* **3:6** Vanu va likuwa lya Helode nni vanu váchitamwa namene utawala wa familia ya Helode Nkulu na Helode Antipasi mwanawe.

9 Bahi ing'anya ya vanu kuva vohe, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake vakamwandalile ingalava, uchinga vanu vanan'gong'ole.

10 Yesu ánívalamya vanu vohe, na vagonjo vammalele vachipwateka nkuva uvagong'olana uchinga vannyengelekele pepi uchinga van'guse.

11 Na anamindenga pavammwene Yesu, nkuvamatohija pahi vanu anevo vavêle na anamindenga akuno uvakuta ding'uto uvachidoni, "Wako njo Mwana wanga Nnungu!"

12 Henga Yesu nkuvakalipila anamindenga vanammaihe kwa vanu.

*Yesu àvatandola vakuhundwa kumi na mbili
(Matayo 10:1-4, Luka 6:12-16)*

13 Anepo Yesu nkukwela nnichinga, nkuvachema vanu vavalembedîle, na vanang'o nkuhwena.

14 Nang'e nkuvatandola vanu kumi na mbili vanavachemile mitume, uchinga vaikale pamo nanang'e na kuvatuma vakayanjaje lilove lya Nnungu,

15 nkuveng'a na mamulaka la kuvausa anamindenga.

16 Vanu kumi na mbili vanavatondwele nni avano, Simoni wananchemile Yesu lina linji Petulo,

17 na Yakobo na Yohana vana vanga Sebedayo wanavachemile Yesu, Boanege, mana lake, "Vana va ing'uva,"

18 na Anduleya na Filipo na Batolomayo na Matayo na Tomaso na Yakobo mwana wa Alu-

fayo, na Sadayo na Simoni ánavele nniwuwa lya Vaselote[†],
¹⁹ na Yuda Isikaliote, ánantengeleke Yesu.

Yesu na Belisebuli

(Matayo 12:22-32, Luka 11:14-23, 12:10)

²⁰ Anepo Yesu nkuhwena kavila kukaya. Likuwa lya vanu nkumwombalila kavila, Yesu na vakuhundwa vake nkuva nanga pavanapete wasa wa kulya chakulya.

²¹ Valangavake pavapilikene anelo, nkuhwena unantwala, kwa kuva, vanu váhaua kuva, “Àvele na ding'apedi.”

²² Na vakúhunda Sheliya yanga Musa vanaheleke ku Yelusalemu, nkuhaua kuchidoni, “Àvele na Nanchindenga,[‡] nkulu wa anamindenga. Aneyo njo annyululîha nang'e kuvalsa anamindenga.”

²³ Bahi Yesu nkuvachema, nkuvahaulila kwa mifano kuchidoni, “Ìmbehululika dachi Nanchindenga aliuse mwene?

²⁴ Ikàva vanu va ufalume umo vánalumbana, ufalume anewo nanga paumbekwimila.

²⁵ Na ikàva vanu va ing'ande imo vánalumbana, ing'ande aneyo ikambekwimila.

²⁶ Na ikàva Nanchindenga àlitahuka mwene, na ufalume wake ukálumbanyika, bahi ufalume anewo ukambekwimila, ila ùmbeyanguka.

[†] 3:18 Vaselote lívele likuwa lya Vayahudi vachichitamwa namene chilambo chavo na vakáchitamwa kutawaliwa na Valoma. [‡] 3:22 Mako àlembile Belisebuli kwamba lina litumîke kumwamba Nanchindenga.

27 Nanga munu ahulûla kwenda muing'ande yanga munu avêle na dimongo nkumpakanyola vitukutuku vyake, mpaka atandilike kunnyunga munu aneyo hoti, anepo njo pambehulula kumpakanyola vitukutuku vyake.

28 Nangu nìnnyaulilanga uhiu kuva, vanu vachivasamehewe masambi lavo lammalele na kufulu dyavo dinji.

29 Henga munu ambenkufûlu Umumu Wanaswe, mwiko aneyo nanga pambesamehewa, kwa kuva, àtendile sambi ikásamehewa vyaka na vyaka.”

30 Yesu átangwele uchocho kwa kuva, vanu váhaua kuva, “Àvele na nanndenga.”

*Anyokwe na anung'unuvake Yesu
(Matayo 12:46-50, Luka 8:19-21)*

31 Anepo anyokwe Yesu pamo na anung'unuvake nkukamola. Nkuimila pawelu, nkunnaija munu nkati akancheme Yesu.

32 Anemwo nng'ande, likuwa lya vanu líniikala akuno lin'dingwìkè Yesu. Vanang'o nkunnyaullila kuchidoni, “Anyoko na anung'unuvako vâvele pawelu, vânakutaha.”

33 Yesu nkuvauja kuchidoni, “Kwani nnyuwangu njo nnani na anung'unuvangu nni vanani?”

34 Anepo Yesu nkualola vanu vanan'digwike nkuhaula kuchidoni, “Lola! Avano apano njo ayuvangu na anung'unuvangu.

35 Munu woheyô atênda lalalembela Nnungu, aneyo njo nkulwangu na nnumbwangu na nnyuwangu.”

4

*Nfano wa munu apânda dimbeyu
(Matayo 13:1-9, Luka 8:4-8)*

¹ Yesu nkutandilika kavila kuvahunda vanu, akuno avèlè nnyenje Litanda lya Galilaya. Likuwa lya vanu nkumwombalanila, bahi Yesu nkubidi akwele muingalava ínavele nnitanda, nkuikala. Vanu vammalele nkuva vaimilèngè munnyangi nnyenje litanda.

² Yesu nkuvahunda vitukutuku vyohe kwa mifano, na pachivahunda nkuvahaulila kuchidoni,

³ “Piliknila! Nkúpanda ápite únapanda dimbeyu.

⁴ Pánavélè nkumyaya dimbeyu, dinji nkumatokela nndila, vyuni nkuhaloka nkudadadola.

⁵ Na dimbeyu dinji nkumatokela pachinu pavêle na mayanga-mayanga, pakávele na ulongo wohe. Anedyo dimbeyu nkupiyanya kumela kwa kuva ulongo úvele kadiki.

⁶ Liduva palivadile, aneyo mitipu nkunyala, na kwa kuva dinyiya dikanatadile pahi namene, bahi nkuyumanga.

⁷ Dimbeyu dinji nkumatokela pachinu pavêle miva, nkumela, miva nkukulumuka na kuidingila aila mitipu, nkuva nanga paipele.

⁸ Dimbeyu dinji nkumatokela paulongo wa matapata. Mitipu nkumela, nkukulumuka, na ulongo anewo nkupundya kuhumya mafuno, myanda salasini au sitini au myamoja, kupunda dimbeyu adila dipandwîje.”

⁹ Anepo nkuvahaulila kuchidoni, “Munu avêle na makutu la kupilikana, apilikane!”

*Ing'anya ya kutangola kwa nfano
(Matayo 13:10-17, Luka 8:9-10)*

¹⁰ Yesu pánavele weka, vakuhundwa vake kumi na mbili, pamo na vanu vanji, nkunammuja Yesu chiichilanda aila mifano.

¹¹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mmanganya mùnjaliwa kuimala sili ya Ufalume wanga Nnungu. Henga vanu vanji vakávele nniwuwa lyenu kila chinu v̀apilikana kwa mifano,

¹² uchinga,
Vakàloleha, vanachone chinu,
vapilikane, henga vanamale.

Ing'anya vakàmala, v̀ambemmuila Nnungu,
nanang'e achiavasamehele masambi lavo.' ”

*Yesu àhaua chiulanda nfano wa nkúpanda
(Matayo 13:18-23, Luka 8:11-15)*

¹³ Anepo Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, na mwenu mukámaite nfano auno? Hambi mùmbelulula dachi kumala mifano inji?

¹⁴ Nkúpanda, àpanda Lilove lyanga Nnungu.

¹⁵ Vanu vanji v̀alandanywa na hali ya nndila, amula mudimatokedile adila dimbeyu. Pavapilikana lilove lya Nnungu, Nanchindenga ànaida nkunalitwala lilove lipandwíje mmitima yavo.

¹⁶ Na vanu vanji v̀alandanywa na hali ya pachinu pavêle mayanga-mayanga, apala padimatokedile adila dimbeyu. Pavalipilikana lilove v̀analipwechelela kwa kulihangalalila.

¹⁷ Henga likávenda mmitima yavo muchi dinyiya chidikahulula kutita mmayanga, bahi v̀alikamula chihi kwa uhiku kadiki. Pavalaga ing'anya ya alila lilove, upopo v̀analileka.

18 Vanu vanji vålandanywa na hali ya pachinu pavêle na miva, apala padimatokedile adila dimbeyu. Vanu anevo vânalipilikana anelyo lilove,

19 henga madengo la chilambo achino na kulembela kwa dimali na tama dya vitukutuku vinji dînavenda mmitima yavo na kulitimbanga alila lilove lya Nnungu, nkuva chihi nanga kupa.

20 Henga vanu vanji vålandanywa na hali ya ulongo wa matapata, apala padimatokedile adila dimbeyu. Avano vânalipilikana lilove lya Nnungu na kulikulupila, vanu anevo vânapundaya kuhumya mafuno, yumo myanda salasini na yunji sitini na yunji myamoja, kupunda dimbeyu adila dipandwîje.”

Chibatali chihinikwîje

(Luka 8:16-18)

21 Yesu nkuhweneha uvahaulila kuchidoni, “Dachi, munu ntwwani achâcha chibatali nng'ande, nkuchihinika lidebe au unachivika nniungu chinanda? Dachi, akâchivika muha chipanda?

22 Bahi kila chinu chipihîje chimbepihuliwa, na chinu chihinikwîje chimbbehunukuliwa.

23 Avêle na makutu la kupilikana, apilikane!”

24 Yesu nkuvahaulila kavila kuchidoni, “Pilikaniha saana malove lamupilikana! Chipimo chimutumila kuvahukumila vanu vanji, na Nnungu àmbennyukumila kwa chipimo uchocho na ñnembeyenjejwa.

25 Munu avêle na chinu àmbeyenjejwa, na munu akávele na chinu, ata achila kadiki chavenacho àmbepokonyolwa.”

Nfano wa imbeyu imêla

26 Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Ufalume wa Nnungu ùlandana na munu yumo achimyaya dimbeyu mmwelu mwake.

27 Kila liduva ànalala na kutakatuka, akuno dimbeyu udimela na kukulumuka. Henga nang'e nanga panamaite chidichimela.

28 Ulongo wene njo utenda mitipu ikulumuke na kupa. Ìtandilika uhipuka mahamba matete, nkwidia mahahi na nkumalilikila dyene dimbeyu mmahahi.

29 Ngano ikàtendeka, mwene welu àpita wahenga kwa chipula, kwa kuva nchela ùnikamola.”

*Nfano wa imbeyu ya haladali
(Matayo 13:31-32,34, Luka 13:18-19)*

30 Yesu nkuhaula kavila kuchidoni, “Dachi Ufalume wa Nnungu tuulandanye na chani? Dachi, tuuwelesee kwa nfano ntwani?

31 Ùlandana na imbeyu ya haladali, imbeyu inyoko namene kupunda dimbeyu dyammalele dya pachilambo.

32 Henga ikàpandwa, ìnamela, nkukulumuka nkova nnandi nkulungwa wa imbowwa kupunda milandi yammalele ya mmwelu wa bustani. Ùpaika dinavi ding'ulu dya mmbweha, ata vyuni vànahulula chihi kudenga vitehi n'dinavi dyake na kupata mmbweha.”

33 Yesu ánivahibilila vanu ujumbe wake kwa mifano yohe ilandâna na aneyo kupapatana na namuna chivanahulwile kupilikana.

34 Yesu nanga panalonjedile navo chohecho bila mifano, henga pánavele pamo na vakuhundwa vake weka ánavafafanulila kila chinu.

*Yesu àchikalipila chimbunga
(Matayo 8:23-27, Luka 8:22-25)*

35 Liduva ulyolyo chinalyulo, Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Tuyomboke litanda, tuhwene m’bali wavili.”

36 Bahi vanang'o nkulilaila likuwa lya vanu, nkuinjila muingalava uila yanaikele Yesu, nkuuka pamo nanang'e. Na dingalava dinji nkumpelekela.

37 Chimbunga nkupunga, na mawimbi nkuiputa aila ingalava, na medi nkutandili ka uumbala muingalava.

38 Yesu ávele kunyuma muingalava, alèlè lwono akuno ayamìtè muti wake munsagamiya. Bahi vakuhundwa vake nkumwimula uvachidoni, “Nkúhunda, dachi, wako ukávele na lipamba kuva tùvenkutitimila?”

39 Yesu nkutakatuka, nkulikalipila alila lipungo na nkulahaaulila mawimbi kuva, “Nyalala!” “Tungamana!” Bahi chimbunga nkunyalala, nkutungamana.

40 Anepo Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Ing’anya ntwani mùnayopa? Dachi, mpaka hambi mukánakuva na ing’ulupa?”

41 Vanang'o nkuyopa namene, nkuva uvaujana kuva, “Ayu munu wa namuna ntwani? Ata lipungo na mawimbi lànampilikana!”

5

*Yesu àvausa anamindenga
(Matayo 8:28-34, Luka 8:26-39)*

¹ Yesu na vakuhundwa vake nkuhwika m'bali wavili wa Litanda lya Galilaya, kuchilambo cha Vagelasi.*

² Yesu pasulupwike muingalava, upala nkukojana na munu yumo ánavele na nanndenga, munu aneyo áhaleke ya kumisati.

³ Maduva lammalele munu aneyo áikala chihi kumisati na wala nanga munu anahulwile kuntava kavila mididi ya chitale.

⁴ Myanda yohe vánintava mididi ya chitale na dipingu, henga nang'e nkukadulanga aila mididi ya chitale na kulumulanga adila dipingu, na wala nanga munu anahulwile unkamula.

⁵ Chilo na muhi áikala kumisati na myanda inji áva kumachinga wakuta ding'uto akuno walicheketanga mayanga.

⁶ Pammwene Yesu kwa kulehu, nkuntukutila nkutindivala malundi.

⁷ Nkunonoha lidi wachidoni, “Yesu Mwana wa Nnungu Nkulu, ùndambela chani? Nakuyuwa uapile kwa Nnungu kuva ukambengubaniha!”

⁸ Átangwele uchocho kwa kuva, Yesu ánnyaulidile kuva, “Wako nanndenga, mmuke ayu munu!”

⁹ Bahi Yesu nkummuja kuchidoni, “Wako lina lyako nnani?”

Nang'e nkunyang'ula kuchidoni, “Lina lyangu Likuwa, kwa kuva hwetu tûvele tuvohe.”

¹⁰ Avala anamindenga nkunyuwa Yesu kavila uchinga anavayamile nchilambo achila.

* **5:1** Malemba lanji la kala vanji välembile Vagadala va vanji välembile Vagelasi na vanji välembile Vagelagesi.

11 Pepi na anepo pávele na likuwa likulu lya dinguluve dichisosanya chakulya nnyenje lichinga.

12 Bahi avala anamindenga nkumpembeja Yesu uvachidoni, “Tuamulise tuhwene paddinguluve adila, ùtuluhusu tuvende.”

13 Yesu nkuvavaluhusu. Anepo anevo anamindenga nkummuka ayula munu, nkunavenda avala anguluve. Alila likuwa lyammalele lya dinguluve dínavele malinga alufu mbili, nkuhelelekela kumakobikobi, nkutubukila nnitanda na vammalele nkuhwa mmedi.

14 Vachúnga va adila dinguluve nkutukuta, nkunavahaulila vanu vavêle kumanga na kumawelu kwamba mambo lammalele lavahumidîle. Vanu nkuhwena unalola lahumidîle.

15 Pavahwikile kwanga Yesu, nkumwona ayula munu ánavele na likuwa lya anamindenga aikèlè pahi, awètè dinguwo dyake na ding'ano dyake dimmuidilè, vanu vammalele nkuyopa.

16 Vanu valawêne àlalá latendêke na lavapête anguluve, nkuhwena unavahaulila vanu vanji.

17 Bahi nkutandilika kunnyuwa Yesu auke nchilambo chavo.

18 Yesu pánavele nkukwela muingalava, ayula munu ánavele na anamindenga nkunnuwa Yesu apapatane nawe.

19 Henga Yesu nkunyyitila. Nkunyyaulila kuchidoni, “Wako hwena kukaya kwa alangavako ukavahaulile lammalele lakutendedîle Nang'olo na namuna chakuvikidile chididi.”

20 Bahi ayula munu nkuhwena n'dimanga kumi dichêmwa Dikapoli, wayanjaja habali dya mambo àlalá lammalele lántendedilè Yesu. Na vanu vammalele vanapilikene, nkukangana.

*Kufufulwa kwanga piti Yailo na kulamywa kwa mmahe yumo
 (Matayo 9:18-26, Luka 8:40-56)*

21 Yesu nkuyombokela kavila m'bali wavili wa litanda. Pánavele nnyenje litanda, vanu vohe nkun'dinguka.

22 Anepo nkwidia munu yumo ánavele nkulu wa ing'ande ya kunnyuwila Nnungu, uvanchema Yailo. Pammwene Yesu nkulimatohija mmadodo mwanga Yesu,

23 nkunnyuwa wachidoni, “Nahaku wangu ànabwahela namene na àvele pepi na kuhwa. Nakuyuwa uide, ukammikile makono lako, apate kulama na kuva mumi.”

24 Bahi Yesu nkulongana nawe. Na vanu vohe nkumpapata, akuno uvan'gumaguma kila m'bali.

25 Umula nnikuwa mûvele na mmahe yumo achiuula ugonjo wa kuhuma myadi vyaka kumi na mbili.

26 Mmahe aneyo ánibanika namene wavahwenela vaganga. Ánimilila dihela dyake dyammalele waliujuja, henga wala nanga panapete wasa, nkuhalija chihi kupwateka.

27 Mmahe aneyo papilikene habali dyanga Yesu, nkuvapunda vanu vammalele va nnikuwa alila, nkummwenela Yesu kwa nnyuma, nkunagusa li-joho lyawete Yesu.

28 Átendile uchocho kwa kuva ánilitongolela mwene kuva, “Nikàgusa chihi lijoho lyake nguchingulame.”

29 Pagusije chihi inguwo ya Yesu, upala myadi nkuleka kuhuma, mwene nkulyona mummili mwake kuva ànilama.

³⁰ Upala Yesu nkumala kuva dimongo dyake dìnimmuka. Nkulilaukila alila likuwa lya vanu, nkuuja kuchidoni, “Nnani angugusîje inguwo yangu?”

³¹ Vakuhundwa vake nkunyang'ula kuchidoni, “Ùvenkulola vanu chivakuguma-guma, mwadachi ùuja kuva nnani akugusîje?”

³² Henga Yesu nkuhalija kulola mipata yammalele uchinga amwone ayula atendîle uchocho.

³³ Ayula mmahe nkuyopa na nkutandili ka kutetemela, ing'anya áimala lammalele lannyumidile. Nkuhwena unaliyaha mmadodo langa Yesu, nkunnyaaulila lammalele.

³⁴ Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Mwanangu, ing'ulupa yako inikulamya. Hwena kwa amani, na ulame mwelehu ugonjo wako.”

³⁵ Yesu pánavele nkutongola anelo, nkwidia vanu kuhaloka kukaya kwanga Yailo nkulu wa ing'ande ya kunnyuwila Nnungu, nkunnyaaulila ayula nkulu kuchidoni, “Nahaku wako ànihwa. Chamani chuhalija chihi unkambyakambya Nkúhunda?”

³⁶ Henga Yesu nanga panapilikanidile malove lavo, nkunnyaaulila Yailo kuchidoni, “Unayope, wako kulupila chihi.”

³⁷ Yesu nanga panalembedile apelekelwe na munu yunji, henga nkuhwena chihi na Petulo na Yakobo na Yohana nnung'une Yakobo.

³⁸ Pavahwikile pakaya pa Yailo, Yesu nkupilikana vanu uvakuta na kulikutangila.

³⁹ Yesu nkuinjila nng'ande, nkuvahaaulila vanu kuchidoni, “Mwadachi mùnanyakonya na kuku-

tanga? Mwana nanga pahwile, àlele chihi lu-wono.”

⁴⁰ Henga vanang'o nkunnyeka. Bahi Yesu nkuvahumya vanu vammalele panda, nkuntwala chihi atatake na anyokwe mwali na avala vakuhundwa vake vatatu vanalangene navo, nkuinjila nchumba chanalele aneyo mwali.

⁴¹ Yesu nkunkamula nkono ayula nahaku, nkunnyaaulila kuchidoni, “Talita kumi!” Mana lake, “Nahaku nìkuhaulila imila!”

⁴² Upala, ayula mwali nkuimila, nkutandili ka uhwena. Ayula mwali ávele na vyaka kumi na mbili. Anepo vanu pavalawene anelo latendêke, nkukangana namene.

⁴³ Yesu nkuvaduma vananyaaulile munu woheyo kwamba àlalá latendêke. Anepo nkuvahaulila vamwing'e ayula mwali chakulya alye.

6

Kuhitwa kwanga Yesu aneko ku Nasaleti

(Matayo 13:53-58, Luka 4:16-30)

¹ Yesu nkuuka anepo nkuhwena kuchijiji chavelekwiye, akuno apapatènè na vakuhundwa vake.

² Liduva lya Kuyeweleta, nkutandili ka kuvalunda vanu muing'ande ya kunnyuwila Nnungu. Vanu vohe vampilikéne nkukangana, nkuhaula kuchidoni, “Dachi, àlamaité dachi mahundo anelo lammalele? Lúnda lwa namuna ntwani alu lwapete ayu munu? Lola masaibu lalatenda kwa makono lake!

3 Kwani ayu akee ayula fundi selemala mwana wa Maliya, nkuluwe Yakobo na Yose na Yuda na Simoni? Dachi, alumbuvake tenda tuikanavo upano petu?” Bahi vanang'o nkusunala namene kwajili yanga nang'e, nkuhita kunkulupila.

4 Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nabii nanga kwakapata eshima ikànavé chihi nkaya yake na kwa alangavake na nng'ande mwake.”

5 Yesu nanga panatendile masaibu aneko, henga ávavikidile chihi makono vagonjo kadiki na kuvalamya.

6 Yesu ánikangana ing'anya vanu nanga pavachikulupila.

*Yesu àvatumá vakuhundwa kumi na mbili
(Matayo 10:5-15, Luka 9:1-6)*

Anepo Yesu nkuhwena kuvijiji vy a pepi, wawahunda vanu.

7 Yesu nkuvachema avala vakuhundwa kumi na mbili, nkuvatuma vavili-vavili. Nkuveng'a mamulaka la kuvalausa anamindenga.

8 Nkuvalaija wachidoni, “Munanyakule chinu chohecho kwajili ya mwanda, ila nyakula chihi isimbo. Munanyakule nkate wala mpatila wala dihela pachitondo.

9 Walanga vilatu, henga nnanyakule nkogo wa akiba.”

10 Nkuvahaulila kavila kuchidoni, “Paing'ande ivambempwechelela, ikalanga anemo mpaka pamumbeuka paimanga aneyo.

11 Na pachinu pohepo pavambehita kumpwechelela na kumpilikanila, ukanga anepo na muvakane kwa kulipumunanga litutunga lya

mmadodo lenu ilanguje kuva, vene v nitandola kalahita malove la Nnungu.”

12 Anepo vakuhundwa nkuukananga, nkuhwena unavahubilila vanu valeke masambi lavo.

13 Nkuvausa anamindenga vohe, nkuvapaka mahuta la seituni vagonjo vohe, na kuvalamya.

*Kuhwa kwanga Yohana Nkúbatisa
(Matayo 14:1-12, Luka 9:7-9)*

14 Nfalume Helode  nipilikana habali dyanga Yesu, kwa kuva lina lyanga Yesu l niumana kila pachinu. Vanu vanji nkuhaula kuchidoni, “Yohana Nk batisa  nifufulwa, njo mana  vele na dimongo dya masaibu dik la madengo nkati mwake.”

15 Vanji nkuhaula kuchidoni, “Nang'e nni Eliya.”

Na vanji nkuchidoni, “Nang'e nni nabii malinga yumo wa manabii va machedo.”

16 Henga Helode papilikene uchocho, nkuchidoni, “Aneyo  mbekuva Yohana Nk batisa ungnanchekete muti, henga  nifufulwa!”

17 Mwene Helode njo  nalajije Yohana akamulwe na kutaywa nnilungu.  tendile uchocho ing'anya Helode  nnombole Helodiya,  navele n'jawe Filipo, nnung'une wake mwene.

18 Yohana  nnyaulidile Helode kuchidoni, “Ik luhusiwa wako kwikalana na nkongwe wa nnung'uno.”

19 Bahi Helodiya nkuva wanchima Yohana, nkullambela ammwalale, henga nanga panahulwile ing'anya yanga Helode.

20 Helode  nnyopa namene Yohana kwa kuva  imala kuva Yohana nni munu wanawse at nda

lalalembela Nnungu, bahi nkuva wanchunga. Helode ánanowelwa namene kumpilikanila Yohana, henga kila pachimalila kumpilikanila, ánahinginika namene muntima mwake.

²¹ Liduva limo Helodiya nkupata wasa wa kummwalala Yohana. Liduva anelyo lyávele liduva lya sikukuu ya kuvelekwa kwa Nfalume Helode. Helode ávatendedile ing'ole vakulu vake na vakulu va matiyala na vakulu va chilambo cha ku Galilaya.

²² Bahi mwali wanga Helodiya ániinjila nkuvina saana, nkunhangalaja Helode na vayeni vake. Nfalume nkunnyaulila ayula mwali kuchidoni, “Nguyuwe chinu chohecho chulambela, nangu nguchinikwing'e.”

²³ Nkunnyaulila kavila kuchidoni, “Chinu chohecho chumbenguyuwa, nguchinikwing'e ata kuiva nusu ya ufalume wangu.”

²⁴ Anepo ayula mwali nkuuka, nkunammuja anyokwe kuchidoni, “Ninnyuwe chamani?”

Anyokwe nkunnyang'ula kuchidoni, “Yuwa muti wanga Yohana Nkúbatisa.”

²⁵ Ayula mwali nkutukuta mpaka kwanga nfalume nkunnyaulila kuchidoni, “Ngùlembela uning'e uvino nsahani muti wanga Yohana Nkúbatisa.”

²⁶ Nfalume nkuva nnihindambi likulu, henga nanga panahulwile kunnyitila ing'anya ya vayeni vanavakumbwile na kwapila kwanaapidile.

²⁷ Upala, nfalume nkuntuma litiyala, nkunnaija aide na muti wanga Yohana Nkúbatisa. Ayula litiyala nkuhwena nnilungu, nkunancheketa Yohana muti.

28 Anepo nkuida na muti nsahani, nkumwing'a ayula mwali, nanang'e nkunamwing'a anyokwe.

29 Vakuhundwa vanga Yohana pavapilikene anelo, nkuhwena unautwala mmili wanga Yohana, nkuusika.

Yesu àveng'a chakulya vanu vapûnda alufu nnyano

(Matayo 14:13-21, Luka 9:10-17, Yohana 6:1-14)

30 Bahi avala vakuhundwa vanga Yesu nkuyang'ana kwanga Yesu, nkunnyaaulila lammalele lávatendìlè na lávahundìlè.

31 Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Tuhweneng'ané mpaka pachinu pakávele na vanu uchinga mukayewebole kadiki." Átangwele uchocho kwa kuva apala pachinu pávele na vanu vohe namene vachikamola na kuuka. Yesu na vakuhundwa vake nanga pavanapete wasa wa kulya chakulya.

32 Nkukwelanga muingalava weka nkukananga, nkuhwena pachinu pakávele na vanu.

33 Henga vanu nkuvona pavachiukananga, nkumala kuvachihwena. Vanu vohe vachihaloka kila imanga, nkutukutila kwa madodo ukula kwapite Yesu na vakuhundwa vake, nkulitandya kuhwika.

34 Yesu pasulupwike muingalava, nkulyona likuwa lya vanu vohe, nkuvavikila chididi, kwa kuva vávele muchi dingandolo dikávele na nchunga. Bahi nkutandilika kuvahunda vitukutuku vyohe.

35 Pachikamwele chinalyulo, vakuhundwa vake nkummwenela Yesu, nkunnyaaulila kuchidoni,

“Apano patuvele nni palilanga na hambi liduva lìniswa.

³⁶ Bahi valaile vanu vahwene mmawelu na n'dimanga dya pepi uchinga vakalismile chakulya.”

³⁷ Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Veng'e mwenu chakulya.”

Vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, “Wako wamba dachi, tuhwene tukasume mikate kwa dihela malinga dya nshahala wa kawaida wa malipo la maduva myambili uchinga tuveng'e valye?”

³⁸ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mùvele na mikate mingapi? Hwena nahoti mukalole.”

Pavapite unalola nkuchidoni, “Kùvele mikate nnyano na ahomba vavili.”

³⁹ Bahi Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake vavahaule vanu vammalele vaikalange matunji-matunji, muwahi mmihi.

⁴⁰ Nkuikala matunji-matunji la vanu mia-mia na matunji la vanu amsini-amsini.

⁴¹ Anepo Yesu nkuitwala aila mikate nnyano na avala ahomba vavili, nkulola muha kulihunde, nkunshukulu Nnungu. Nkuimeyanya aila mikate pamo na ahomba vavili, nkuveng'a vakuhundwa vake vavayavile vanu.

⁴² Vanu vammalele nkulya na kusiba.

⁴³ Vakuhundwa vake nkulokotanga vibeduli vy a mikate iisalidile na vibeduli vy ahomba, nkumbaja makalala kumi na mbili.

⁴⁴ Na vanu vanalile aila mikate vávele malinga valume alufu nnyano ukàleka vavana na akongwe.

*Yesu àonga muha medi
(Matayo 14:22-33, Yohana 6:15-21)*

45 Upala Yesu nkuvakulumisa vakuhundwa vake vakwele muingalava, vannongolele kuhwena ku Betisaida, ng'ambo ya litanda, akuno nang'e avenkulilailà likuwa lya vanu.

46 Pamalidile kuvalaila vanu, nkuhwena kulichinga unayuwa.

47 Pachikamwele chinalyulo, ingalava nkova ching'ati litanda, Yesu nanang'e ávele chihi weka pachinu pakávele medi.

48 Bahi nkuvona vakuhundwa vake chivachilaga amula muingalava, kwa kuva, lipungo línavapungila namene. Kulyamba, Yesu nkuvakoja vakuhundwa vake akuno waonga muha medi, nkùlembela kuvapunda.

49 Vanang'o pavammwene avenkwòngà muha medi, vátenda lindelya, nkova uvakuta ding'uto,

50 kwa kuva, vammalele pavammwene vániyopa namene.

Henga upala Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Likamyange ntima, nni nangu! Munayope!”

51 Anepo Yesu nkukwela muingalava muvanavele vakuhundwa, lipungo nkunyalala. Vakuhundwa vake nkukangana namene,

52 ing'anya nanga pavanakameke mana ya alila lisaibu lya kuyenjeja mikate, kwa kuva, mitima yavo ínikamajanga kumala.

*Yesu àvalamya vagonjo ku Genesaleti
(Matayo 14:34-36)*

53 Yesu na vakuhundwa vake pavayombweke litanda, nkuhwika chilambo cha ku Genesaleti, anepo nkuijija ingalava yavo.

⁵⁴ Pavahumite chihi muingalava, upala vanu nkummala mwelehu Yesu.

⁵⁵ Anepo vanu nkupita uvatukuta nchilambo chammalele uvavanyakula vagonjo mminanda, na kuvapelekeja kila pachinu pavanapilikene kuva Yesu àvele anepo.

⁵⁶ Na kila pachinu Yesu panapite, mmijiji na n'dimanga na mmawelu, vanu nkuvavika vagonjo mmakojano. Nkunnyuwa avaluhusu van'guse kananga lupepe lwa lìjoho lyake. Na vammalele vanan'gusije vánilama mwalehu.

7

Mambo lantênda munu ààve najisi

(Matayo 15:1-20)

¹ Mafalisayo na vakúhunda vanji va Sheliya yanga Musa vanahaleke ku Yelusalemu vánikojana moyo mwanga Yesu.

² Nkuvona vakuhundwa vanji vanga Yesu uvalya chakulya kwa makono lakákalavijwe kupapatana na nnyambo wa dini ya Chiyahudi.

³ Mafalisayo na Vayahudi vammalele vâkamulila mihambo ya anyakala vao, vanang'o nanga pavalya chakulya bila kulihahula kwa kukalava medi mmakono malinga chiilembelewa.

⁴ Na pavahaloka kusakoni nanga pavalya chinu chohecho bila kuchihahula. Uchocho, vâkamulila mihambo inji yohe malinga, kuhahula myawo na vilongo na vyombo vyatiale.

⁵ Bahi Mafalisayo na vakúhunda va Sheliya ya Musa nkumuja Yesu kuchidoni, "Ing'anya nt-wani vakuhundwa vako nanga pavalakamula mahundo la mihambo ivatulekedile anyakala

vetu, henga vanang'o vàlya chihi kwa makono ivêle najisi?"

⁶ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Mmakulil-ambilila mwenu! Nabii Isaya álaujije saana kumwamba mwenu, panalembile malove la Nnungu lahaûla kuva,

'Ava vanu vàngweshimu chihi pakanya, henga mitima yavo ìvele kulehu na nangu.

⁷ Kungwabudu kwavo kukee mana, kwa kuva, mahundo lavo nni malaijo chihi la vanu.'

⁸ Mwenu mùleka amuli dya Nnungu nkupapata malaijo la vanu."

⁹ Yesu nkuhweneha kuvahaulila kuchidoni, "Mwenu mùnimala kuditila amuli dya Nnungu kwa ulamba uchinga mulakamule mahundo la mihambo yenu mmene!"

¹⁰ Kwa kuva, Musa ánihaula kuva, 'Mweshimu atatako na anyoko,' na 'Munu woheyo antongolêla atatake au anyokwe malove lahakalenge àlembelewa awalalwe.'

¹¹ Henga mwenu mùvahunda vanu kuva, akee lasima munu kumweshimu atatake au anyokwe, na mùhunda kuva munu ànahulula chihi kunnyaulila atatake au anyokwe kuva 'Chinu chichichichikwing'e faida, ngùchihumije sadaka kwa Nnungu,'

¹² bahi munu aneyo akálembelewa kavila kunyangata atatake au anyokwe.

¹³ Uvila njo chimulileka lilove lyanga Nnungu kwajili ya mihambo yenu imupwecheledile. Na mütendanga vitukutuku vyohe vilandêne na anevyo."

¹⁴ Anepo Yesu nkulichema kavila likuwa lya vanu, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mmam-malele ngupilikanihe saana mumale kuva,

¹⁵ nanga chinu chalya munu nkuntenda munu aneyo kuva najisi. Henga achila chihalôka nkati mwanga munu anecho njo chintênda munu kuva najisi.

¹⁶ Bahi munu avêle na makutu la kupilikana na apilikane!”

¹⁷ Yesu nkulileka likuwa lya vanu nkuinjila nng'ande, vakuhundwa vake nkunammuja chuchilanda aula nfano.

¹⁸ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, ata na mwenu mukámaite chuulanda nfano? Dachi, mwenu mukámaite kuva chakulya chalya munu nanga pachintenda munu aneyo kuva najisi?

¹⁹ Kwa kuva, nanga pachimwenda muntima, ila chènda chihi nnitumbo na lukoto nkunachiypuka.” Na kwa kuhaulua uchocho, Yesu ánilanguja kuva vyakulya vyammalele vinaluhusiwa kuliwa.

²⁰ Yesu nkuhweneha kutangola kuchidoni, “Chinu chinnyûma munu anecho njo chintênda munu kuva najisi.

²¹ Kwa kuva, muntima mwanga munu mùhaloka mawaso lahakalenge na usalati na kwiva na kuwalala,

²² na kulala ugoni na kwima na ditama dibaya na kulambilna kulavalava na wiu na kunton-golela munu malove lahakalenge na kulyona na uvelu.

²³ Anelo lahakalenge lammalele làhuma nkati mwanga munu, na anelo njo lantênda munu ààve najisi.”

*Kukulupila kwa mmahe wa Chigiliki
(Matayo 15:21-28)*

²⁴ Bahi Yesu nkuuka apala nkuhwena chilambo chivêle pepi na imanga ya ku Tilo. Pahwikile aneko nkuinjila muing'ande imo kwa kuva, nanga panalembidle munu woheyò amale. Henga nanga panahulwile kulipiha.

²⁵ Bahi mmahe yumo ánavele na mwali n'joko ánavele na nanndenga, ánipilikana habali dyanga Yesu. Bahi nkummwenela Yesu nkutindivala malundi muyo mwake.

²⁶ Mmahe aneyo nanga panavele Nnyahudi, henga ávele mwenedi wa ku Foinike, chilambo cha ku Siliya. Nkunnyuwa Yesu ammuse nanndenga mmwanawé.

²⁷ Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Valeke hoti vavana vasibe, kwa kuva, ikákatapala utwala chakulya cha vavana nkuvayelela ang'avanga.”

²⁸ Henga ayula mmahe nkunyang'ula Yesu kuchidoni, “Elo Nang'olo, henga ata ang'avanga vavêle pahi meza vâlya makombo la chakulya cha vavana.”

²⁹ Yesu nkunyaulila ayula mmahe kuchidoni, “Ing'anya ya iyang'udi yunguyang'wile, hwena kukaya, nanndenga ànimmuka mwanalo!”

³⁰ Anepo ayula mmahe nkuhwena kukaya kwake, nkunankoja mwanawe alèlè pachinanda, nanndenga ammukilè.

Yesu ànnanya munu avêle na chitata, mmwidi

³¹ Anepo Yesu nkuuka kudimanga dya chilambo cha ku Tilo, nkupita ching'ati imanga ya ku Sidoni na dimanga kumi dichêmwa Dikapoli, nkuhwena ku Litanda lya ku Galilaya.

³² Vanu vanji nkumpelekejija munu ánavele na chitata na mmwidi, nkunnyuwa Yesu ammikile makono.

³³ Yesu nkummusa ayula munu palikuwa lya vanu, nkumpelekeja kunyenje, nkumwinijja vyala mmakutu lake, Yesu nkusuna mata, nkun'gusa nnulimi na àlalá mata.

³⁴ Anepo Yesu nkulola muha kulihunde, nkuyaha ntima, nkunnyaaulila ayula munu kuchidoni, "Efata," mana lake "Hunguka."

³⁵ Upala makutu la ayula munu nkudiuka na lulimi lwake nkupeyapeya, nkutandilika kutangola saana.

³⁶ Yesu nkuvalaija vanannyaulile munu woheyò àlalá lalatendile apala. Henga malinga chavalimbijije, nni chivahalijije kuyanjaja habali aneyo.

³⁷ Vanu nkuhalija kukangana namene, nkuva uvatangola kuchidoni, "Lammalele lalatenda lànikatapala. Àvatenda vanu vánavele mimwidi vapilikane na bubu vapate kutangola!"

8

*Yesu àveng'a chakulya vanu alufu ncheche
(Matayo 15:32-39)*

¹ Mmaduva àlalá likuwa likulu lya vanu nkummwenela Yesu kavila. Bahi pachivahilidile chakulya, Yesu nkuvachema vakuhundwa vake nkuvahaaulila kuchidoni,

² "Nangu nìvavikila chididi ava vanu ing'anya vàikele na nangu maduva matatu vino, na hambi chakulya chìnivahilila.

³ Nikàvahaulila vahwene kukaya kwavo akuno vavèlè na indala vachivadilike nndila, kwa kuva vanji vàhaleke kulehu.”

⁴ Vakuhundwa vake nkummuja Yesu kuchidoni, “Apano patuvele palilanga, tÙmbepata kwachi mikate ya kuvatoleja vanu ava vammalele?”

⁵ Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mùvele na mikate mingapi?”

Vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, “Saba.”

⁶ Yesu nkuvahaulila vanu vaikalange pahi. Nkuitwala aila mikate saba, nkunshukulu Nnungu, nkuimeya, nkuveng'a vakuhundwa vake vavayavile vanu, na vakuhundwa nkutenda uchocho.

⁷ Uchocho, pávele na ahomba vajoko, Yesu nkuvatwala avala ahomba nkunshukulu Nnungu, nkuvahaulila vakuhundwa vake vavayavile vanu.

⁸ Vanu nkulya na kusiba, vakuhundwa nkulokotanga vibeduli vy a mikate na ahomba, nkuumbaja makalala saba.

⁹ Na vanu vanalile vávele malinga alufu nccheche. Anepo Yesu nkuvalaila vahwene kukaya,

¹⁰ upala nkwenda muingalava chalumo na vakuhundwa vake, nkuhwena kuchilambo cha ku Dalumanuta.

Mafalisayo vàlembela valangujwe chimaiho cha lisabu

(Matayo 12:38-42, 16:1-4)

¹¹ Mafalisayo nkummwenela Yesu, nkutandilika kutahukana nawe. Nkuva uvanninga uvalembela alanguje chimaiho cha

lisaibu chimaîha kuva dimongo dyake dihaloka muha kuli hunde.

¹² Yesu nkuyaha ntima, nku haula kuchidoni, “Mwadachi mmanu mma chívelèkwà achino mùlembela mulangujwe chimaiho? Nangu nìnnya ulilanga uhiu kuva, nikambennanguja chimaiho chohecho cha lisaibu.”

¹³ Anepo Yesu nkuvaleda, nkukwela muingalava, nkuyamboka kuhwena kung'ambo litanda.

*Hamila ya Mafalisayo na ya Helode
(Matayo 16:5-12)*

¹⁴ Vakuhundwa vanga Yesu vánaluvalila kunyakula mikate, na vávele chihi na nkate umo amula muingalava.

¹⁵ Yesu nkuyaduma vakuhundwa vake wachidoni, “Lyongolelange na hamila ya Mafalisayo na ya Helode.”

¹⁶ Vakuhundwa nkutandilika kutongojana vene kwa vene uvachidoni, “Àtagola uchocho ing'anya itukavele na mikate.”

¹⁷ Yesu nkumala lavachiujana, nkuvauja kuchidoni, “Mwadachi mùnaujana ing'anya imukavele na mikate? Dachi, mpaka hambi mukánamala wala kwelewa? Dachi, mitima yenu ìvechinkunonopa?

¹⁸ Dachi, mùvele na meho henga mukálola? Dachi, mùvele na makutu henga mukápilikana?

¹⁹ Dachi, mukákumbukila apala pangunaimeite aila mikate nnyano nkuvayavila valume alufu nnyano chalumo na vavana na akongwe? Dachi, múlokotenge makalala mangapi la vibeduli vyा maisalilo la mikate?”

Nkunyang'ula kuchidoni, "Kumi na mbili."

²⁰ Yesu nkuvauja kavila kuchidoni, "Dachi, pangunaimeite aila mikate saba nkuveng'a vanu alufu ncheche, múlokotenge makalala mangapi la vibeduli?"

Vakuhundwa nkunyang'ula kuchidoni, "Saba."

²¹ Yesu nkuvauja kuchidoni, "Dachi, mpaka hambi mukánakwelewa?"

Yesu ànnanya munu aputêle meho aneko ku Betisaïda

²² Yesu nkuhwika ku Betisaïda chalumo na vakuhundwa vake. Aneko vanu vanji nkumpelekejija munu yumo akáchilola, nkunnuwa Yesu an'guse.

²³ Yesu nkunkamula nkono ayula munu aputêle meho, nkumpelekeja pawelu chijiji. Nkunsunila mata mmeho, nkummikila makono, nkummuja kuchidoni, "Dachi, ùnachona chinu chohecho?"

²⁴ Ayula munu akáchilola, nkuyang'uka kuchidoni, "Nivona vanu vaonekâna muchi milandi ihwenahwena."

²⁵ Yesu nkuvika kavila makono mmeho mwa ayula munu aputêle meho. Anepo meho la ayula munu nkupata kulola, nkuchona kila chinu saana.

²⁶ Yesu nkunnyafulila ayula munu ahwene kukaya kwake, nkunnaija wachidoni, "Unaule kavila kuchijiji!"

Yesu njo Kilisto, na nni lasima abanihwe na kuhwa

(Matayo 16:13-28, Luka 9:18-27)

²⁷ Yesu na vakuhundwa vake nkuuka, nkuhwena kuvijiji vivêle pepi na imanga ya ku

Kaisaliya Filipi. Pávanavele nndila, Yesu nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, “Dachi, vanu và haula kuva nangu nnani?”

²⁸ Vakuhundwa nkunnyang'ula kuchidoni, “Vanji và haula kuva wako Yohana Nkúbatisa, na vanji và haula kuva wako Eliya na vanji và haula kuva wako nni yumo wa manabii.”

²⁹ Anepo Yesu nkuvauja kuchidoni, “Na mwenu muchidachi, nangu nnani?” Petulo nkuyang'ula kuchidoni, “Wako njo Kilisto.”

³⁰ Yesu nkuvaduma vanannyaulile munu woheyo habali dyake.

³¹ Yesu nkutandilika kuvahunda vakuhundwa vake wachidoni, “Mwana wa Munu àmbebanika namene na kuhitwa na vasele va Vayahudi na makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya ya Musa. Vàmbemmwalala, henga liduva lya tatu lya kuhwa kwake àmbefufuka.”

³² Yesu ávahaulidile habali aneyo bila kuvapiha. Bahi Petulo nkuntwala Yesu kunyenje, nkutandilika kuntahuka.

³³ Henga Yesu papindikwike nkuvatola vakuhundwa vake, nkunkalipila Petulo wachidoni, “Uka muyo mwangu Nanchindenga! Kwa kuva, mawaso lako lakee la chinnungu ila la chimunu chihi.”

³⁴ Anepo Yesu nkulichema likuwa lya vanu pamo na vakuhundwa vake, nkuvahaulila kuchidoni, “Munu woheyo akàlembela ungupapata nangu, lasima alishukulu mwene, alitike nsalaba wake,* koka angupapate.

* **8:34** Kulitika nsalaba, mana lake nni kuva tayali kubanika au kuhwa kwajili ya Yesu.

35 Na munu woheyo autâmwâ namene umi wake kupunda changutamwa nangu, akâmbekuva na umi, henga munu akubâli kuhwa ing'anya yang'une na ing'anya ya Malove Lambone achi-ave na umi.

36 Dachi, munu àmbepata faida ntwani akàpata kila chinu cha pachilambo, akuno auyahitè umi ukee na ntululilo?

37 Au pàvele chinu ntwani apano pachilambo munu chambebadilana uchinga apate umi ukee na ntululilo?

38 Munu woheyo wa nchívelèkwâ achino chivêle na masambi, akàngwonela nangu dihoni na malove langu, Mwana wa Munu achiamwonele dihoni munu aneyo, pambeida muukulu wa Atatake pamo na malaika vanaswe.”[†]

9

1 Yesu nkuhweneha kuvahaulila kuchidoni, “Nangu nînnyaulilanga uhiu kuva, vanu vanji vaimidîle apano vakambekuhwa mpaka vawone Ufalume wanga Nnungu uìdà kwa dimongo.”

Kubadilika kwanga Yesu (Matayo 17:1-13, Luka 9:28-36)

2 Bada ya maduva sita, Yesu nkuntwala Petulo na Yohana na Yakobo nkuhwena navo muha lichinga lilehu pachinu pakávele vanu. Aneko Yesu nkubadilika muyo mwavo,

3 dingwo dyake nkung'anyima, nkuva dyanahe mbee namuna yakahulula munu

[†] **8:38** Yesu pahaula kuva, Mwana wa Munu, anepo àlyamba mwene.

kudichapa nkuva dyanahe malinga dinguwo anedyo.

⁴ Bahi nabii Eliya na Musa nkumila muyo mwavo nkuva uvalonjela na Yesu.

⁵ Petulo nkunyaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, nni chinu chambone hwetu kupwawa apano, bahi tudenge migongwe mitatu, umo wako na umo wanga Musa na unji wanga Eliya.”

⁶ Petulo akanamaite lya kutangola, kwa kuva, nang'e na avake vániyopa namene.

⁷ Anepo nkumila lihunde nkuvahinika na lidi nkupilikanika kuhaloka nnihunde alila ulichidoni, “Ayuno njo Mwanangu unguntamwa, mpi-likanile nang'e.”

⁸ Upala, pavang'anyang'anyije nnyenje nanga pavanammwene munu woheyoo pamo na vanang'o ila Yesu weka.

⁹ Pavachisulupuka nnichinga, Yesu nkuvahimbija vanannyaaulile munu woheyoo vitukutuku vivaviwene, mpaka Mwana wa Munu pambefufuka kuhaloka kwa vanu vahwîle.

¹⁰ Vakuhundwa nkutenda muchi chava-haulidile, henga nkuva uvaujana mana la kufufuka kuhaloka kwa vanu vahwîle.

¹¹ Vakuhundwa nkummuja Yesu kuchidoni, “Mwadachi vakúhunda Sheliya yanga Musa vâhuala kuva nabii Eliya lasima alongolele kwida kavila hoti?”

¹² Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, “Elo, Eliya àmbekwida hoti unakatapaja lammalele. Henga pamo na anelo, mwadachi Mmalemba Lanaswe inilembwa kuva, Mwana wa Munu àlembelewa alagh-iwe na kuhitwa na vanu?

13 Henga nangu nìnnyaulilanga kuva, Eliya tayali àniida kavila, vanang'o nkuntendela kila chivalembidle muchi chiilembwije Mmalemba Lanaswe kumwamba nang'e."

*Yesu ànnamya nnemba avêle na nanndenga
(Matayo 17:14-21, Luka 9:37-43)*

14 Pavakamwele pachinu pávanavele vakuhundwa vanji, nkulyona likuwa likulu lya vanu vavadingwìkè. Na vakúhunda va Sheliya yanga Musa uvatahukana na avala vakuhundwa.

15 Upala likuwa lya vanu pavammwene Yesu, vammalele nkukangana namene, nkuntukutila, nkunammuja habali.

16 Yesu nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, "Mùtahukana navo chamaní?"

17 Munu yumo nnikuwa alila lya vanu nkunnyang'ula kuchidoni, "Nkúhunda, nangu nikupelekejije mwanangu avêle na nanndenga antendîle ààve bubu.

18 Kila pam'bebeluha àmmatoha pahi na kuntenda ahume chihulu nkanya na kulitang'unanya meno, na mmili nkuyuma chihi chwa. Nnivayuwa vakuhundwa vako vammuse aneyo nanndenga, henga nanga pavahulwile."

19 Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Mwenu mmanu mma chivelèkwà chikákulupila! Dachi, nìmbeikala na mwenu mpaka chakani? Na nimbempililila mpaka chakani? Idanawe apano."

20 Bahi nkumpelekejija. Upala ayula nanndenga pammwene Yesu, nkuntaya chihundahunda ayula nnemba na nkummatoha pahi, nkuyalata pahi na kuhuma chihulu nkanya.

21 Yesu nkummuja atatake ayula nnemba nkuchidoni, “Mambo alano lànkojije chakani?”

Nang'e nkunyang'ula kuchidoni, “Kutandikila ujoko wake.

22 Na myanda yohe àmmatohija mmoto na mmedi, walambela ammwalale. Henga ukàhulula kutenda chinu, túnakuyuwa utuvikile chididi na kutuyangata!”

23 Yesu nkunyang'ula kuchidoni, “Mwadachi ùhaulua kuva ukàhulula? Lammalele lànahululika kwa munu akulupîla.”

24 Upala atatake mwana nkunonoha lidi nkuchidoni, “Nangu nakulupila! Henga nguyangate ngukulupile namene.”

25 Yesu paliwene likuwa lya vanu ulihalija kuyenjejeka muyo mwake, nkunkalipila ayula nanndenga, nkunyangaulila kuchidoni, “Wako nanndenga bubu na mmwidi, nìkuhaulila, mmuke mwana ayuno na unamwende kavila!”

26 Anepo aneyo nanndenga nkukuta ding'uto, nkuntaya chihundahunda ayula mwana, nkum-muka. Ayula mwana nkowane kana muchi ànihwa, vanu vohe nkuhaulua kuva, “Ànihwa!”

27 Henga Yesu nkunkamula ayula mwana nkono nkuntakatuha, mwana nkuimila.

28 Yesu painjidile nng'ande, vakuhundwa vake nkummuja pachinu paweka kuchidoni, “Ing'anya ntwani hwetu nanga patuhulwile kummusa ayula nanndenga?”

29 Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nanndenga wa namuna ai nanga pahululika kuuka, ikànavé chihi kwa kuyuwa.”

*Yesu àhaula kavila kwamba kuhwa kwake
(Matayo 17:22-23, Luka 9:43b-45)*

³⁰ Bahi Yesu na vakuhundwa vake nkuuka anepo, nkupitila chilambo cha ku Galilaya. Yesu nanga panalembedile vanu vamale pávèlè,

³¹ ing'anya ávahunda vakuhundwa vake. Nkuvalila kuchidoni, "Mwana wa Munu àvele pepi uhwena unakamujwa mmakono la vanu, vanang'o vàmbemmwalala, na liduva lya tatu lya kuhwa kwake àmbefufuka."

³² Vakuhundwa vake nanga pavanamaite mana la mahundo anelo. Henga vanang'o nkuyopa kummuja.

*Alida nkulu?
(Matayo 18:1-5, Luka 9:46-48)*

³³ Pavakamwele Kapelinaumu, nkwenda nng'ande, Yesu nkuvauja vakuhundwa vake kuchidoni, "Mùtahukana ya chani nndila?"

³⁴ Henga vanang'o nkunyalalanga chihi, ing'anya pávanavele nndila vátahukana ya ukulu, kuva nnikuwa lyavo nkulu alida.

³⁵ Yesu nkuikala pahi, nkuvachema avala kumi na mbili, nkuvahaulila kuchidoni, "Munu woheyo alembéla kuva nkulu, àlembelewa alisulupuhe ku-vapunda vammalele na ààve ntumishi wa vammalele."

³⁶ Anepo Yesu nkùntwala mwana n'joko, nkumwimija paching'ati pavo nkunkumbatila, nkuvahaulila kuchidoni,

³⁷ "Munu woheyo ampwechelêla mwana malinga ayu ing'anya yang'une, àngupwechelela nangu. Na munu angupwechelêla nangu,

akángupwechelela chihi nangu, henga àmpwechelela na ayula angutumîle.”

*Munu akátahukana na hwetu àvele m'bali wetu
(Luka 9:49-50)*

³⁸ Yohana nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, tummwene munu wavausa anamindenga kwa lina lyako, hwetu túninnimbija kwa kuva akávele wa nnikuwa lyetu.”

³⁹ Henga Yesu nkuvahaaulila kuchidoni, “Munnimbije, kwa kuva nanga munu ahulûla kutenda vitukutuku vyâ masaibu kwa lina lyangu, upopo nkungutongolela malove lahakalenge.

⁴⁰ Kwa kuva munu akátahukana na hwetu, aneyo àvele m'bali wetu.

⁴¹ Nangu ninnyaaulilanga uhiu kuva, munu woheyô ambemwîng'a mwenu mwawo wa medi, ing'anya ya kuva mmanganya nni mmanu vake Kilisto, munu aneyo àmbepata dinujo dyake.”

*Kuntenda munu atende sambi
(Matayo 18:6-9, Luka 17:1-2)*

⁴² “Henga munu woheyô ambientênda yumo wa avano vajoko vangukulupîla nangu atende sambi, ikàvele wasa munu aneyo ahungiwe liyanga likulungwa lya kuhayila muukoti wake na kuyahwa m'bahali.

⁴³ Ikàva nkono wako ùkutenda utende sambi, uchekete! Wasa kuinjila muumi akuno ukavèlè na nkono umo, kuliko kuinjila Jihannamu, mmoto ukádimika akuno uvèlè na makono mavili. [

⁴⁴ Anemwo ahong'o vake nanga pavahwa, na moto wake nanga paudimika.]*

* **9:44** Nsitali auno Mmalemba lanji la kala ukapali.

45 Ikàva ludodo lwako lùkutenda utende sambi, luchakete! Wasa kuinjila muumi akuno ukavèlè na ludodo lumo, kuliko kuva na madodo mavili na kuyahwa Jihannamu. [

46 Anemwo ahong'o vake nanga pavahwa, na moto wake nanga paudimika.][†]

47 Ikàva liso lyako lìnakukuvaja kutenda masambi, bahi lidabole! Wasa uinjile mu Ufalume wanga Nnungu akuno uvèlè na liso limo, kuliko kuva na meho mavili na kuyahwa Jihannamu.

48 Anemwo ahong'o vake nanga pavahwa, na moto wake nanga paudimika.

49 Kwa kuva, kila munu àmbetaywa munyu kwa moto.

50 Munyu nni chinu chambone. Henga inowi yake ikàhang'uka, dachi, ùmbetaywa chamani uchinga inowi yake iuyile kavila?

Bahi mùüve na munyu nkati mwenu na kila munu aikale na nnyake kwa amani.”

10

Mahundo layâmba kulekana (Matayo 19:1-12, Luka 16:18)

1 Yesu nkuuka anepo, nkuyamboka muto wa Yoludani, nkuhwena chilambo cha Yudeya. Likuwa lya vanu nkummwenela kavila, nang'e nkuvahunda muchi chiunavele nnyambo wake.

2 Bahi Mafalisayo vanji nkummwenela Yesu, nkummuja kwa kunninga uvachidoni, “Dachi,

[†] **9:46** Nsitali auno Mmalemba lanji la kala ukapali.

Sheliya ya Musa ìnaluhusu nnume unneka n'jawe?"

³ Yesu nkuvayang'ula kuchidoni, "Dachi, Musa ánnaijije chamani?"

⁴ Vanang'o nkuhaulila kuchidoni, "Musa ániluhusu nnume umwing'a n'jawe talaka na kunneka."

⁵ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Musa ánilemba amuli aneyo ing'anya ya kukamajanga kwa mitima yenu.

⁶ Henga Nnungu pachiumbile chilambo, Nnungu ámmumbile munu nnume na mmahe.

⁷ Bahi ing'anya ya anelyo, nnume àmbenneka atatake na anyokwe, koka alundane na n'jawe,

⁸ na anevo vavili vàmbekuva mmili umo. Bahi anevo akee vavili kavila, henga nni mmili umo.

⁹ Bahi vavalundanyíje Nnungu, munu anavaha-pulanye."

¹⁰ Pavainjidile kavila nng'ande, vakuhundwa vake nkummuja kuyamba alila lilove.

¹¹ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, "Munu woheyò annéka n'jawe, nkunannomba mmahe yunji, aneyo àlalá ugóni.

¹² Uchocho, mmahe annéka nng'andomwe nkulombwa na nnume yunji, aneyo àlalá ugóni."

*Yesu àabaliki vavana vajoko
(Matayo 19:13-15, Luka 18:15-17)*

¹³ Vanu nkumpelekejija Yesu vavana vajoko uchinga avabaliki kwa kuvavikila makono, henga vakuhundwa vake nkuvakalipila avala vanu.

¹⁴ Yesu pawene uchocho nkusunala, nkuvahaulila kuchidoni, "Valekange vavana vajoko

vaide kwang'une, wala munavadivile, kwa kuva, Ufalume wa Nnungu nni wa vanu vavêle muchi vavana ava.

¹⁵ Nangu nìnnyaulilanga uhiu kuva, munu woheyò akáupwechela Ufalume wa Nnungu malinga mwana n'joko, nanga pambeinjila anemwo."

¹⁶ Anepo nkuvakumbatila avala vavana, nkuvavikila makono na kuvabaliki.

*Munu nkúpata
(Matayo 19:16-30, Luka 18:18-30)*

¹⁷ Yesu pánavele wauka, munu yumo nkuntukutila nkutindivala malundi, nkummuja kuchidoni, "Nkúhunda wambone, ngütende dachi uchinga ni-upate umi ukee na ntululilo?"

¹⁸ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, "Ing'anya ntwani ùnguchema wambone? Nanga munu wambone ila Nnungu weka.

¹⁹ Ùnidimala diamuli dya Nnungu dihaûla, 'Unalale ugoni na unaive na unawalale na unahumye ushahidi wa kulambilà na unatindinganyange na mweshimu atatako na anyoko.' "

²⁰ Munu aneyo nkunnyang'ula Yesu kuchidoni, "Nkúhunda, anelo lammalele ìnilakamula kutandilikila ujoko wangu."

²¹ Yesu nkunnola, nkuntamwa, nkunnyaulila kuchidoni, "Wako ùisaliwije na chinu chimo chukanambitenda. Hwena ukasumise vyammalele vyuvenavyo, koka dihela uveng'e amahuvani, anepo uchiuve na dimali kulihunde. Ukàmalila kutenda uchocho koka uide ungupapate."

22 Ayula munu papilikene anelo nkukunyata kumeho, nkuuka akuno apoywèkè, ing'anya ávele na dimali dyohe namene.

23 Yesu nkulola mipata yammalele, nkuvalola vakuhundwa vake kuchidoni, “Inikamajanga namene vakúpata kuinjila mu Ufalume wanga Nnungu!”

24 Vakuhundwa vake nkukangana malove lake. Yesu nkuvalola kavila kuchidoni, “Anavangu, ìnikamajanga namene kuinjila mu Ufalume wanga Nnungu!

25 Ìniipeyapeya namene nnyama uvanchema ungamilà kupita nchitonono cha chitoloko, kuliko nkúpata uinjila mu Ufalume wanga Nnungu.”

26 Vakuhundwa vake nkukangana namene, nkuujana, uvachidoni, “Nnani bahi ambehulùla kupohwa?”

27 Yesu nkuvalola nkuvalola kuchidoni, “Kwa dimongo dya chimunu ikáhululika, henga kwanga Nnungu ikávele uchocho, kwa kuva, Nnungu ànahulula kulatenda lammalele.”

28 Petulo nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Lola, hwetu tulekile vitukutuku vyammalele nkukupapata wako!”

29 Yesu nkuvalola kuchidoni, “Nangu nìnnayaaulanga uhiu kuva, mmaisha alano la vino munu ailekile kaya au anung'unuvake au alumbuvake au anyokwe au atata au vavana au mawelu ing'anya yang'une na Malove Lambone,

30 munu aneyo àmbepunda kupata anelo lammalele myanda myamoja kupunda patandi

chalumo na kubanihwa. Na mmahiku laîda àmbepata umi ukee na ntululilo.

31 Henga vanu vohe vaonekâna hambi kuva vakulu, vàmbekuva va pahi, na vanu vohe vaonekâna hambi kuva va pahi, vàmbekuva vakulu.”

Yesu àhau la mwanda watatu kuyamba kuhwa na kufufuka kwake

(Matayo 20:17-19, Luka 18:31-34)

32 Yesu na vakuhundwa vake pávanavele nndila uvayomboka kuhwena ku Yelusalemu nang'e ánivalongolela. Vakuhundwa nkukangana na vanu vachivapapata nkuyopa. Yesu nkuvatwala kavila avala vakuhundwa kumi na mbili panyenje nkutandilika kuvalaulila habali dya mambo lámbenkòjà.

33 Nkuvalaulila kuchidoni, “Pilikananga! Tùvenkuyomboka kuhwena ku Yelusalemu, aneko Mwana wa Munu, àmbekamujwa mmakono la makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya ya Musa. Vanang'o vàmbennyukumu kuhwa na kukamujwa mmakono la vanu vakávele Vayahudi.

34 Na vanang'o vàmbentendela mang'wanyu na kunsunila mata na kunsulubula na kummwalala. Henga liduva lya tatu lya kuhwa kwake àmbefufuka.”

Kuyuwa kwanga Yakobo nawi Yohana

(Matayo 20:20-28)

35 Anepo Yakobo na Yohana vana vanga Sebedayo, nkummwenela Yesu nkunnyaulila kuchidoni, “Nkúhunda, tùlembela ututendele chinu chitumbekuyuwa.”

36 Yesu nkuvauja kuchidoni, “Mùlembela nintendelange chamani?”

37 Nkunnyang'ula kuchidoni, “Paumbeikala nchiteng'u chako cha Ufalume muukulu wako, tuyuwa utuluhusu tuikale pamo na wako, yumo m'bali wa kunkono na yunji m'bali wa kunchinda.”

38 Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mukámaite chinu chimuyuwa! Dachi, muchimuhulule kupililila ibaniki inimbebanika nangu? Au kubatiswa ubatiso wa ibaniki muchi unimbebatiswa nangu?”

39 Vanang'o nkunnyang'ula kuchidoni, “Elo, tùnahulula.” Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Ibaniki inimbebanika nangu, lasima mupitile, na muchimubatiswe muchi chinimbebatiswa nangu.

40 Henga kwa habali ya kuikala m'bali wangu wa kunkono au wa kunchinda anelo lakee madengo langu. Ila nafasi anedyo vámbeikala vanu avala vávatandwèlè Atatangu.”

41 Vakuhundwa vanji kumi pavapilikene anelo, nkutandilika uvasunalila Yakobo na Yohana.

42 Yesu nkuvachema vakuhundwa vake, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mùnimala kuva avala vavalangîwa kuva vakulu va vanu vakávele Vayahudi, vâvatawala vanu vao kwa dimongo na kuvatumikisa.

43 Henga kwenu mwenu inave uchocho. Alembêla kuva nkulu mmwenu, àlembelewa ààve ntumishi wenu.

44 Na munu woheyoo mmwenu alembêla ààve ntandi, àlembelewa ààve ntumwa wa vammalele.

45 Kwa kuva, Mwana wa Munu akáidile unatumikiwa, henga àidile unatumikila na kuuhumya umi wake uchinga ùùve fidiya ya kukombolewa kwa vanu vohe.”

*Yesu ànnamya Batolomayo, munu aputêle meho
(Matayo 20:29-34, Luka 18:35-43)*

46 Yesu na vakuhundwa vake nkuhwika kuimanga ya Yeliko. Pavachiuka muimanga aneyo pamo na likuwa likulu lya vanu, munu yumo aputêle meho uvanchema Batolomayo mwana wanga Timayo áikele nnyenje indila wayuwa.

47 Papilikene kuva Yesu wa ku Nasaleti àpita pachinu anepo nkutandilika kunonoha lidi wachidoni, “Yesu n'dukuluwe Nfalume Daudi,* nguvikile chididi!”

48 Vanu vohe nkunkalipila uchinga anyalale, henga nang'e nkuhalija chihi kunonoha lidi wachidoni, “N'dukuluwe Nfalume Daudi, nguvikile chididi!”

49 Yesu nkumila, nkuhaulà kuchidoni, “Ncheme.”

Bahi nkunchema ayula munu aputêle meho, nkunnyaaulila kuchidoni, “Likamye ntima! Imila, anakuchema.”

50 Batolomayo nkuyaha likoti lyake, nkuuluka, nkummwenela Yesu.

51 Yesu nkummuja kuchidoni, “Ùlembela nikutendele chamani?”

Ayula munu aputêle meho nkunnyaaulila kuchidoni, “Nkúhunda, ngùlembela ngupate kulola.”

* **10:47** Vayahudi vánnolela Masiya kuhaloka nnitawa lya Nfalume Daudi, njomana vànchema Yesu kuva n'dukuluwe Daudi.

52 Yesu nkunyaaulila kuchidoni, “Hwena, ing’ulupa yako ìnikulamya.”

Upala ayula munu aputêle meho, nkuhulula kulola, nkumpapata Yesu nndila.

11

*Yesu àingila ku Yelusalemu kwa kuhangalala
(Matayo 21:1-11, Luka 19:28-40, Yohana 12:12-*

19)

1 Yesu na vakuhundwa vake pávanavele pepi na ku Yelusalemu, nkuva vavèlè pepi na chijiji cha Betifage na Besaniya, pepi na Lichinga lya Mis-eituni. Anepo Yesu nkuvatuma vakuhundwa vake vavili,

2 nkuvahaulila kuchidoni, “Hwena chijiji chivèle muyo mwenu. Pamumbekuva umuinjila nchijiji anecho, munankoja mwana wa punda vampambilidilè, akánnambiikalwa na munu. Nnyungulange muide nawe apano.

3 Na munu akàmmuja kuva, ‘Mwadachi mùtenda uchocho?’ Nnyaulile kuva, ‘Nang’olo ànannembela na achiannudise upano lukoto.’”

4 Bahi nkuhwena, nkunkoja mwana wanga punda vannyungilè nnyenje indila pepi na pan-nango. Pavachinnyungula,

5 vanu vanji vanaimidilè upopo nkuvauja kuchidoni, “Ing’anya ntwwani mùnnnyungula aneyo mwana wanga punda?”

6 Vakuhundwa nkuvayang’ula muchi chanavahaulidile Yesu na vanang'o nkuvaleka vakuhundwa vahwene nawe.

7 Nkumpelekejija Yesu aneyo mwana wanga punda. Nkulaja dinguwo dyavo muha mwa ayula

mwana wanga punda na Yesu nkuikala muha mwake.

⁸ Vanu vohe nkulaja dinguwo dyavo nndila, na vanji dinavi dya milandi divanalumwile mmawelu.

⁹ Vanu vanalongoledile na avala váchipapàtà nnyuma, nkuva uvanonoha malidi uvachidoni, “Atumbyangwe Nnungu! Ubalikiwe wako uîda kwa lina lya Nang'olo!

¹⁰ Ubalikiwe ufalume uîda wanga anakulwetu Daudi. Atumbyangwe Nnungu avêle muha kuli-hunde!”

¹¹ Yesu nkuinjila muimanga ya Yelusalemu nkuhwena ku Ing'ande yanga Nnungu, nkulola saana kila chinu. Henga kwa kuva liduva lïvenkuswa, nkuuya kavila ku Besaniya chalumo na avala vakuhundwa vake kumi na mbili.

Yesu àulani nnandi wa vihepo vyatini

(Matayo 21:18-19)

¹² Ulyamba wake, pávanavele nkuuka ku Besaniya, Yesu nkuva na indala.

¹³ Nkuwona nnandi wa ntini kulehu kadiki ùvele na mahamba lohe. Nkuhwena unaulola panjika ùvele na chihepo chohecho. Pahwikile pepi, nkuukoja uvèlè chihi nanga chihepo, úumbele chihi mahamba weka, kwa kuva lakánavele mahiku la kupa vihepo vyatini.

¹⁴ Bahi Yesu nkuuhaulila nnandi kuchidoni, “Kutandikila nelo na maduva lammalele munu anapate chihepo kuhaloka kwakuwe.” Na vakuhundwa vake vánipilikana àlalá malove latangwele.

*Yesu àavavinganga vakúsumisa nnuwani lwa
 Ing'ande yanga Nnungu
 (Matayo 21:12-17, Luka 19:45-48, Yohana 2:13-22)*

¹⁵ Pavakamwele pa Yelusalemu, Yesu nkuijila nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu, nkutandilika kuvavingangila pawelu vanu vammalele váchisumìsà na kusuma vitukutuku, anemwo. Nkudibinula dimeza dya vanu váchibadili dihela, na viteng'u vyà vanu váchisumìsà amunda.

¹⁶ Uchocho, ánívalimbija vanu vanainjije wala kuhumya vitukutuku nnuwani lwa Ing'ande ya Nnungu.

¹⁷ Bahi nkuvahunda wachidoni, “Ìnilembwa Mmalemba Lanaswe kuva,
 ‘Ing'ande yangu imbechemwa
 ing'ande ya kunnyuwila Nnungu ya vanu vammalele va pachilambo!’

Henga mwenu mìniipindikulanya nkuijuha kuva muchi lipanga lya kulipiha vakúpalaula!”

¹⁸ Makuhani vakulungwa na vakúhunda She-liya ya Musa pavapilikene anelo, nkutandilika kutaha indila ya kummwalala Yesu. Henga váninnyopa kwa kuva likuwa lyammalele lya vanu vánikanganwa na mahundo lake.

¹⁹ Pachikamwele chinalyulo, Yesu pamo na vakuhundwa vake nkuuka paimanga aneyo.

*Lihundo liyâmba nnandi wa ntini uyumîle
 (Matayo 21:20-22)*

²⁰ Ulyamba na mambumbu, pávanavele nkuh-wena, nkuwona ntini wammalele uyumìlè, kutandikila kulikolo.

21 Petulo nkuukumbukila, nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, “Nkúhunda, lola aula ntini uulaníte ùniyuma!”

22 Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, “Nkulupilange Nnungu.

23 Nangu nìnnyaaulilanga uhiu kuva, munu akàlihaulila lichinga alino, ‘Uka apano ukaliyahe m’bahali,’ na ikàva àtangola malove anelo bila kuva na lipamba muntima mwake, na nkùkulupila kuva lammalele látangwèlè lachilatendeke, muhiu lachilatendeke.

24 Bahi ing’anya ya anelo, nangu nìnnyaaulilanga kuva, pamuyuwa kwajili ya chinu fulani chimulembela, kulupilanga kuva mùnipwechela, na kwa kutenda uchocho bahi lachilatendeke muchi chimuyuwite.

25 Na mwenu pamunnyuwa Nnungu, ikàva mùvele na lituku na munu fulani, bahi nsamehe uchinga Atata wenu avêle kulihunde ansamehe na mwenu makosa lenu.

26 Henga mwenu mukanavasamehe vanu vanji, uchocho na Atata wenu avêle kulihunde akambensamehe mwenu makosa lenu.”

Mamulaka langa Yesu làhaloka kwachi

(Matayo 21:23-27, Luka 20:1-8)

27 Yesu pamo na vakuhundwa vake nkukamola kavila ku Yelusalemu. Bahi Yesu pánavele nkwonga nnuwani lwa Ing’ande ya Nnungu, makuhani vakulungwa na vakúhunda Sheliya ya Musa na vasele va Vayahudi, nkummwenela.

28 Nkummuja kuchidoni, “Ùlatenda alano kwa mamulaka ntwani? Na nnani akupêle mamulaka la kulatenda?”

29 Henga Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nanani uchocho nimbemmujanga chinu chimo. Mukànguyang’ula nguchininnyaulile, ngùlatenda alano kwa mamulaka ntwani.

30 Dachi, mamulaka langa Yohana Nkúbatisa la kubatisa láhaleke kulihunde au kwa vanu? Nguhaulile.”

31 Vanang'o nkutandilika kuujana vene kwa vene uvachidoni, “Tukàhala kuva, làhaleke kulihunde, àmbetuuja kuva, ‘Hambi, mwadachi mukánankulupidile?’

32 Na tukáhulula kuhaula kuva làhaleke kwa vanu.” Vátangwele uchocho kwa kuliyopa likuwa lya vanu, kwa kuva, vanu vammalele vánakulupila kuva Yohana Nkúbatisa ni nabii wa Nnungu.

33 Bahi nkunyang’ula Yesu kuchidoni, “Hwetu nanga patumaite.” Na Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nanani uchocho nikambennyaulila kuva ngùlatenda alano kwa mamulaka ntwani.”

12

*Nfano wa vakúlima va welu wa mizabibu
(Matayo 21:33-46, Luka 20:9-19)*

1 Yesu nkutandilika kutangola navo kwa mifano, “Munu yumo álimile welu wa mizabibu. Nkuudinguhija lingongo, na ching'ati welu nkuhimba lipondo lya kuminyila zabibu, nkudenga nnala wa kuikala valinzi va welu. Nkuukodisa kwa vakúlima, nkuhwena mwanda wa kulehu.

2 Paukamwele nchela wa zabibu, nkuntuma ntumishi wake yumo kwa avala vakúlima,

uchinga akatwale sehemu ya vihepo vya mmwelu wake.

³ **Avala** vakúlima nkunkamula, nkumpanya, nkumminganga chihi makono weka.

⁴ Bahi mwene welu nkuntuma kavila ntumishi yunji, aneyo nkumpanya mmuti na kuntendela vya kuhakalanga.

⁵ Mwene welu nkuntuma ntumishi yunji kavila, aneyo nanang'e nkummwalala. Nkuvatumta vatumishi vanji vohe, vanji vánivapanya na vanji nkuvawalala.

⁶ Mwene welu nkuisaliwa chihi na munu yumo wakuntuma, na aneyo ávele mwanawe, wantamwa. Kuntululilo nkuntuma aneyo wachidoni, 'Nnimala kuva mwanangu vachivamweshimu.'

⁷ Henga avala vakúlima nkuhaulnila kuchidoni, 'Ayu njo mwene mapala la welu auno. Bahi leka tummwalale koka auno welu ùùve mapala letu!'

⁸ Bahi nkunkamula, nkummwalala, nkunnyaha pawelu aula welu wa mizabibu."

⁹ Bahi Yesu nkuuja kuchidoni, "Dachi, mwene welu pambeida àmbevatenda dachi avala vakúlima? Àmbeida koka avawalale anevo vakúlima na anewo welu avakodise vanu vanji.

¹⁰ Dachi, mukásomile Malemba alano?
'Liyanga lihitwíje na vakúdenga,
hambi ljukile kuva liyanga likulu lya paindumba,
lyá muhimu kupunda lammalele.

¹¹ Na Nang'olo njo atendíle chinu anecho,
na ìyonekana kuva lisaiwu pameho petu.'"

¹² Makuhani vakulu, na vakúhunda Sheliya yanga Musa na vasele vánimala kuva anewo

nfano ùvamba vanang'o. Nkulembela unkamula, henga nkuyopa likuwa lya vanu. Nkunneka, nkuukananga.

*Yesu àujwa kuyamba kulipa kodi
(Matayo 22:15-22, Luka 20:20-26)*

¹³ Bahi Mafalisayo fulani na vanu vanji va nnikuwa lya Helode* nkutumwa kwanga Yesu uchinga vakanteye kwa malove lake.

¹⁴ Nkummwenela, nkunnyaulila kuchidoni, “Nkúhunda, túnimala kuva wako nni munu wa uhiu, na wala nanga pauyopa ukulu wanga munu, kwa kuva, nanga paulola kumeho kwanga munu, henga ùhunda chihi kwa uhiu kuyamba indila yanga Nnungu. Tuhaulile, dachi, Sheliya ya Musa ìnatuluhusu uhunya kodi kwa Nfalume wa Loma[†] au ikátuluhusu?”

¹⁵ Henga Yesu ánumala ulamba wavo, nkuvahaulila kuchidoni, “Mwadachi munangulinga? Idanayo hela niilole.”

¹⁶ Nkumpelekejija hela. Yesu nkuvauja kuchidoni, “Dachi, ing'ope aino na lina alino lilembwíje apano lyanga nnani?”

Nkunnyang'ula kuchidoni, “Vya Nfalume wa Loma.”

¹⁷ Bahi Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Bahi la Nfalume wa Loma mwing'e Nfalume wa Loma na la Nnungu mwing'e Nnungu.” Vanang'o nkunkanga namene.

* **12:13** Vanu va likuwa lya Helode nni vanu váchitamwa namene utawala wa familiya yanga Helode Nkulu na Helode Antipasi mwanawe. † **12:14** Nsitali auno ùlembwíje Kaisali, kuyamba lina lya cheo cha Nfalume nkulu wa Loma.

*Yesu àujwa kuyamba kufufuka
(Matayo 22:23-33, Luka 20:27-40)*

¹⁸ Bahi Masadukayo, vanu vahaûla kuva nanga ufulu wa vanu vahwîle, nkummwenela Yesu, nkummuja kuchidoni,

¹⁹ “Nkûhunda, Musa átulaijije uvila, ‘Nnume akâhila nkunneka n’jawe bila kummelekela mwana, nnung’une wake àlembelewa annombe aneyo mmahe wannekile nkuluwe, uchinga ammelekele nkuluwe vavana.’

²⁰ Bahi pávele na vana saba va chilume va litumbo limo, ntandi nkunnomba mmahe, henga nkuhila chihi bila kummelekela mwana.

²¹ Na mwana wavili nkwendâ makande kwanga ayula mmahe wannekile nkuluwe, nanang'e nkuhila bila kummelekela mwana. Na mwana watatu nanang'e nkuva uchocho.

²² Vammalele saba vanannombile nkuhila bila kummelekela mwana ayula mmahe. Kuntululilo ayula mmahe nanang'e nkuhila.

²³ Dachi, liduva livambefufuliwa vanu vahwîle ayula nkongwe àmbekuva wanga nnani? Kwa kuva, vammalele saba vâniikalana nawe.”

²⁴ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwenu mùnakumbika ing’anya nanga pamulamaite Malemba Lanaswe wala dimongo dyanga Nnungu.

²⁵ Kwa kuva, vanu vahwîle pavambefufuka, nanga pavambelomba wala kulombwa, ila vâmbekuva muchi malaika va kulihunde.

²⁶ Na kwa habali ya kufufulwa kwa vanu vahwîle, dachi mukásomile nchitabu cha She-liya yanga Musa, àlalá malemba latâna kuyamba chihole chichiyaka moto? Nnungu ányaulidile

Musa kuva, ‘Nangu njo Nnungu wanga Iblahimu, Nnungu wanga Isaka na Nnungu wanga Yakobo.’

²⁷ Nang'e akávele Nnungu wa vanu vahwile, henga nang'e nni Nnungu wa vanu vumi. Mwenu mùnikosela namene.”

Amuli ing'ulu

(*Matayo 22:34-40, Luka 10:25-28*)

²⁸ Nkukamola munu yumo nkúhunda Sheliya yanga Musa, nkupilikana chivayang'ulana Yesu na Masadukayo. Ayula munu áimala kuva Yesu àvayang'wile saana, nkuhumila, nkummuja kuchidoni, “N'diamuli dyammalele, ing'ulu ilida?”

²⁹ Yesu nkunnyang'ula kuchidoni, “Amuli ing'ulu nni aino, ‘Pilikana wako chilambo cha Isilaeli! Nang'olo Nnungu wetu njo Nang'olo weka.

³⁰ Ntamwe Nang'olo Nnungu wako kwa ntima wako wammalele na kwa isungu yako yammalele na kwa ding'ano dyako dyammalele na dimongo dyako dyammalele.’‡

³¹ Na amuli yavili nni aino, ‘Ntamwe nnyako malinga chiilitamwa umwene.’§ Nanga amuli inji ing'ulu namene kupunda adino.”

³² Bahi ayula nkúhunda wa Sheliya yanga Musa nkunnyaulila Yesu kuchidoni, “Elo, Nkúhunda! Ùtangwele muhiu kuva Nnungu nni yumo bahi, wala nanga yunji ila nang'e weka.

³³ Kuntamwa Nnungu kwa ntima wako wammalele na kwa ding'ano dyako dyammalele na kwa dimongo dyako dyammalele na kuntamwa nnyako malinga chiilitamwa

‡ **12:30** Makumbuso 6:4-5. § **12:31** Valawi 19:18.

umwene, kùnafala namene kupunda kunhumija Nnungu sadaka dya kupija inyama na sadaka dinji dyammalele.”

³⁴ Yesu pawene kuva àyang'wile saana, nkunnyaaulila kuchidoni, “Wako ukávele kulehu na Ufalume wanga Nnungu.”

Na kutandikila anepo nanga munu yunji analingile kummuja kavila chinu chinji.

Kilisto ni nnani?

(*Matayo 22:41-46, Luka 20:41-44*)

³⁵ Yesu pachihunda nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu nkuuja kuchidoni, “Mwadachi vakúhunda Sheliya yanga Musa vàhaula kuva Kilisto nni N'dukuluwe Nfalume Daudi?

³⁶ Umumu Wanaswe ánimwongosa Daudi kutangola kuchidoni,

‘Nang'olo ánnyaulidile Nang'olo wangu,
Ikala m'bali wangu wa kunkono,
mpaka panimbevavika amongo vako pahi
makumbatu lako.’

³⁷ Nfalume Daudi mwene àñchema Kilisto, ‘Nang'olo.’ Hambi ìmbehululika dachi Kilisto ààve n'dukuluwe?’

Na likuwa lya vanu vámpilikanila Yesu kwa kuhangalala.

Yesu àvaduma vanu valyongolele na vakúhunda Sheliya

(*Matayo 23:1-36, Luka 20:45-47*)

³⁸ Yesu panavenkuhunda, nkuhaulua kuchidoni, “Lyongolelange na vakúhunda Sheliya yanga Musa, vanang'o vànatamwa namene kwonga

akuno vawètè dinguwo dindehu na kusalimiwa kwa eshima kusakoni,

³⁹ na kuikalanga nafasi dya kweshimika n'ding'ande dya kunnyuwila Nnungu na mmiteng'u vya moyo n'ding'ole.

⁴⁰ Vàvapakanyola dimali dyavo anannidi na kultenda kuva vambone kwa kuyuwa namene! Bahi ing'anya ya anelyo, liduva lya hukumu vàmbepata asabu ing'ulu namene kupunda vanu vanji.”

*Sadaka yahumije mmahe nannidi
(Luka 21:1-4)*

⁴¹ Yesu áikele pepi na lisanduku lya sadaka. Nku-vona vanu vohe uvahumya dihela na kuditaya nnisanduku lya kutaya sadaka. Na akúpata vohe váhumije dihela dyohe.

⁴² Bahi nkwidia mmahe yumo nannidi, mmahu-vani, nkuhumya disendi dimbili.

⁴³ Apala Yesu nkuvachema vakuhundwa vake nkuvaha lila kuchidoni, “Nangu nìnnya ulilanga uhiu kuva, nannidi ayuno mmahuvani àhumije sadaka ing'ulu namene kupunda vanu vammalele vatâya dihela nnisanduku lya sadaka.

⁴⁴ Kwa kuva, vanu vanji vammalele vàhumije chihi avila viyenjejêke n'dimali dyavo, henga ayu mmahe pamo na umahuvani wake, àhumije vyam-malele vyavenavyo.”

13

*Yesu àhaula namuna chiimbeondongwa Ing'ande
ya Nnungu
(Matayo 24:1-21,29-35, Luka 21:5-33)*

¹ Yesu pachiuka nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu, yumo wa avala vakuhundwa vake nkunnyaaulila kuchidoni, “Nkúhunda, lola mayanga alano na ding'ande adino chidikataapele!”

² Yesu nkunnyaaulila kuchidoni, “Dachi, ùvenkudyona adi ding'ande ding'ulungwa? Wala nanga liyanga limbeisalila muha liyanga linji, kila liyanga lìmbematohija pahi.”

³ Bahi Yesu panaikela muha Lichinga lya Mis-eituni kuloja ku Ing'ande yanga Nnungu, Petulo na Yakobo na Yohana na Anduleya nkummuja paweka kuchidoni,

⁴ “Tuhaulile, vitukutuku anevyo vimbéhumila chakani? Na chimaiho ntwani chimbélangûja kuva vitukutuku anevyo vivele pepi kuhumila?”

⁵ Yesu nkutandilika uvahaulila kuchidoni, “Lyongolelange uchinga munahochejwe.

⁶ Kwa kuva, vanu vohe vámbeida uvalitenda kuva vanang'o njo nangu, uvahaula kuva, ‘Nangu njo Kilisto.’ Vanu anevo vámbevahochéja vanu vohe.

⁷ Pàmumbepilikana habali dya ing'ondo na manyinyi la ing'ondo, henga munayope. Anelo lasima laide, henga aula ntululilo ukánambikamola.

⁸ Chilambo chimo chimbepanyana na chilambo chinji, ufalume umo ùmbepanyana na ufalume unji. Sehemu dyohe dya chilambo dìmbekuva na nndengendo wa chilambo, uchocho pàmbekuva na indala ing'ulu. Na anelo lammalele làvele muchi kulindamuka kwa uchungu wa kuveleka.

⁹ Henga mwenu lyongolelange. Kwa kuva, vanu vámbebakamulanga mwenu na kumpelekejanga n'ding'umbi, na kunsulubulanga n'ding'ande

dya kunnyuwila Nnungu. Mùmbeimila muyo mwa vakulu vao na vafalume ing'anya yang'une uchinga mupate kuva mmashahidi vangu kwa vanang'o.

¹⁰ Henga Malove Lambone lasima layanjajwe nahoti mmilambo vyammalele kabla ukànambikamola aula ntululilo.

¹¹ Pamumbekamulwa na kupelekejwa unasitakiwa n'ding'umbi dyavo, munave na lipamba namuna chimumbehwena unatangola. Henga mwenu tangola chihi alila limumbepewa upala, kwa kuva, akee mwenu mumbetangôla, ila nni Umumu Wanaswe.

¹² Munu achiantengeleke nnung'une awalalwe, na atata achiantengeleke mwanawewe awalalwe. Na vana vâmbemenganga mwenu ing'anya yang'une. Henga ambepilifla mpaka kuntululilo aneyo njo ambepôhwa."

¹³ Vanu vammalele vâmbemmenganga mwenu ing'anya yang'une. Henga ambelewa apilikanihe saana mana ya malove laîda. Anepo Yesu nkuhweneha kutangola wachidoni, "Mùmbechona chinu chanahawile nabii Danieli, chinu chiitênda Ing'ande ya Nnungu kuva najisi chiimijijwè pachinu pakálembelewa, yani pa Ing'ande ya Nnungu. Anepo vavelênge kuchilambo cha ku Yudeya vatukutile kumachinga.

¹⁵ Na munu avêle muha ing'ande analitinike kwa kutukutila nng'ande unatwala vitukutuku vyake.

¹⁶ Na munu avêle kumawelu anauye kukaya

unatwala lijoho lyake.

17 Ole wavo amahe vavêle na vitumbo na vayong'êja mmahiku anelo!

18 Nnyuwange Nnungu uchinga anelo lànahumile mmahiku la chipwepwe.

19 Kwa kuva, mmahiku anelo kùmbekuva na ibaniki ing'ulu ikánambipwawa kutandikila Nnungu pachiumbile chilambo mpaka vino, na ibaniki malinga aneyo ikámbehumila kavila.

20 Kuikave Nang'olo akàinjipiha isabu ya mahiku àlalá la ibaniki, akánapwawe munu kananga yumo achichiapohwe. Henga ing'anya ya vanu vake vávatondwèlè, Nnungu àniinjipiha mahiku anelo.

21 Anepo munu akànnyaaulila kuva, 'Lola, Kilisto àvele apano,' au 'Àvele apala,' munakulupile.

22 Kwa kuva, vàmbeida vanu vambelilambilâla kuva vanang'o njo Kilisto, uchocho vàmbeida manabii va kulambilâla. Vanu anevo vâmbetenda vimaiho na masaibu, uchinga ikàhululika vapate kuvahocheja ata vanu vávatondwèlè Nnungu.

23 Henga mwenu lyongolele. Nangu ñinnyaulilanga kabla anelo lammalele lakànambihumila.

24 Henga lakàmalilika maduva la kubanika, liduva lìmbekuva chihi na lupi na mwedi nanga paumbelangaja

25 na dinondwa dimbematoka kuhaloka kumahunde na vitukutuku vyammalele vya kumahunde vivêle na dimongo, vîmbetikinyika.

26 Anepo njo vanu pavambemwona Mwana wa Munu avèlè mmahunde waida, akuno avèlè na dimongo ding'ulu na ukulu.

27 Anepo àmbevatumma malaika vake mmibali ncheche ya chilambo unavalapola vanu vake vávatandwèlè kuhaloka nchilambo chammalele.

28 Bahi kwa nnandi wa vihepo vy a tini lihundange nfano auno. Dinavi dyake padihipuka na kulikwasula mahamba, mwenu mùnamala kuva chihuku chìvele pepi.

29 Na mwenu uchocho, pamumbelona ulahumila anelo laninnyaulidile, bahi mumale kuva uhiku wa kwida kwake ùvele pepi kukamola, tena ùvele chihi pannango.

30 Nangu ninnnyaulilanga uhiu kuva, vanu va chívelèkwà achino vakambepita, mpaka palambeitimila anelo lammalele.

31 Kumahunde na chilambo vimbepita, henga malove langu lakambepita mwiko.”

*Atata Nnunyu bahi njo amaîte liduva lyene
(Matayo 24:36-44)*

32 “Henga kuyamba liduva au uhiku wene anewo, nanga munu amaîte, ata malaika va kuhunde nanga pavamaite, wala Mwana nanga pamaite, henga Atata weka njo amaîte.

33 Lyongolelange, na muve meho, kwa kuva, nanga pamukameke uhiku ulambehumila anelo.

34 Ìmbekuva muchi munu aûka pakaya yake nkuhwena mwanda na kuvalekela vatumishi vake mamulaka lake, kila yumo na madengo lake, na nkunnyaulila nlinzi wa pannango ààve meho.

35 Bahi mùùve meho, kwa kuva, mukákameke nang'olo mwene kaya àmbeuya chakani, panji ìmbekuva chinalyulo, au ching'ati chilo, au mambumbu na panji ulyamba.

36 Bahi mùùve meho uchinga akàida akuno akannaidilè anankoje mulèlè luwono.

37 Laninnyaulilanga mwenu, nìvahaulila na vam-malele, mùùve meho!"

14

*Ntemelo wa kummwalala Yesu
(Matayo 26:1-5, Luka 22:1-2, Yohana 11:45-53)*

1 Láisalidile maduva mavili kuhwikila Sikukuu ya Pasaka na ya Mikate Ikátaijwe Hamila. Makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya yanga Musa vátaha indila ya kunkamula Yesu kwa ulamba, uchinga vammwalale.

2 Kwa kuva, váhula kuva, "Tunankamule pasikukuu uyopa vanu vànataya timbwili."

Yesu àmiminiwa mahuta la kunung'ila aneko ku Besaniya

(Matayo 26:6-13, Luka 7:36-50, Yohana 12:1-8)

3 Yesu pánavèlè ku Besaniya, muing'ande yanga Simoni ánavele mmangundula walya, nkuida mmahe yumo ananyakwile chupa chikatapele namene chikatapajíjwe kwa mayanga la alabasta chivéle na mahuta la kunung'ila namene la kugalika. Nkumbandula chisibo cha anecho chupa, nkumiminila mahuta mmuti mwa Yesu.

4 Vanu vanji vànavele apala nkutunduwila mmitima yavo, nkuva uvapwahikanga uvachidoni, "Mwadachi kwondonganga uvila mahuta?

5 Kwa kuva, alano mahuta ikanihululika kusumiswa kwa dihela dyohe namene, nkuveng'a

amahuvani.”* Bahi nkunkalipila namene ayula mmahe.

⁶ Henga Yesu nkuvaha lila kuchidoni, “Nnekange, mwadachi mùnankambyakambya? Nang'e àngutendedile lyambone.

⁷ Amahuvani mùmbekuva navo maduva lammalele, bahi mùnahulula chihi kuvayangata kila pamulembela, henga nangu nikambekuva na mwenu maduva lammalele.

⁸ Nang'e àtendile chahulwile, ànilongolela kuupaka mmili wangu mahuta uchinga autayalishe kwajili ya kuusika.

⁹ Nangu nìnnya ulilanga uhiu kuva, kila pachinu pámbehubilìwà Malove Lambone nchilambo chammalele, na alino lyatendile ayuno mmahe lìmbetambulangwa kwa kunnyimukila nang'e.”

*Yuda àkubali kuntengeleka Yesu
(Matayo 26:14-16, Luka 22:3-6)*

¹⁰ Anepo Yuda Isikaliote, ayula yumo wa avala vakuhundwa kumi na mbili, nkuhwena kwa makuhani vakulu, uchinga antengeleke Yesu.

¹¹ Makuhani vakulungwa pavapilikene habali aneyo nkuhangalala namene, nkuanhidi kuva vàmbemwing'a dihela. Bahi Yuda nkutandilika kutaha wasa wa kuntengeleka Yesu.

*Yesu àlauja pachakulya cha Pasaka kuva Yuda
achiantengeleke
(Matayo 26:17-25, Luka 22:7-14, 21-23, Yohana
13:21-30)*

* **14:5** Munsitali auno Mako àlembile “dinali 300.” Munu álipwa dinali imo kwa madengo la kawaida la liduva limo. Hambi dinali 300 nni sawa na nshahala wa kawaida wa malipo la maduva 300.

¹² Liduva litandi lya Sikukuu ya Mikate Ikátaijwe Hamila, liduva lyasinjwa ungandolo wamwana wa Pasaka, vakuhundwa vake nkummuja kuchidoni, “Ùlembela tukakwandalile kwachi chakulya cha Sikukuu ya Pasaka?”

¹³ Bahi Yesu nkuvatumwa vakuhundwa vake vavili, nkuvahaulila kuchidoni, “Hweneng’ana kumanga, aneko muchimukojane na nnume yumo anyakwîle chilongo cha medi. Mpapatange aneyo munu,

¹⁴ mpaka muing’ande yambeinjila, koka munnyaule mwene ing’ande kuva, ‘Nkúhunda ànauja kuva, chìvele kwachi chumba chinimbela chakulya cha Sikukuu ya Pasaka chalumo na vakuhundwa vangu?’

¹⁵ Nanang’e achiannanguje chumba chikulungwa cha muha, chiandalijiye tayali, chivéle na kila chinu. Twandalile anemwo chakulya.”

¹⁶ Vakuhundwa vake nkuuka, nkuhwena kumanga, nkunakoja kila chinu chivèlè muchi chavahaulidile Yesu, nkwalilala chakulya cha Sikukuu ya Pasaka.

¹⁷ Pachikamwele chinalyulo, Yesu pamo na vakuhundwa vake kumi na mbili nkukamola.

¹⁸ Pávanavèlè nkulya, Yesu nkuhaula kuchidoni, “Nangu nìnnyaulilanga uhiu kuva, munu yumo mmwenu âlya pamo na nangu, àmbengutengeleka.”

¹⁹ Vakuhundwa vake nkuva na nnihindambi, nkutandilika yumo-yumo kummuja kuchidoni, “Dachi, nikee nangu?”

²⁰ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Nni yumo mmwenu kumi na mbili, achahwîja nkate

munkungu pamo na nangu.

²¹ Mwana wa Munu àmbekuhwa malinga chiilembwije Mmalemba Lanaswe kumwamba nang'e, henga ole wake munu ayula antengelêka Mwana wa Munu! Ikàvele wasa kwa munu aneyo kuikave akavelekwa."

Chakulya cha Nang'olo
(Matayo 26:26-30, Luka 22:14-20, 1 Vakolinso 11:23-25)

²² Yesu na vakuhundwa vake pavanavele nkulya, Yesu nkutwala nkate, nkunshukulu Nnungu, nkuumeya, nkuveng'a vakuhundwa vake, wachidoni, "Twalanga, auno njo mmili wangu."

²³ Nkutwala chikombe chivèle divayi, nkunshukulu Nnungu, nkuveng'a, na vammalele nkukumbila nchikombe anecho.

²⁴ Nkuvahaulila kuchidoni, "Aino njo myadi yangu imaîha lilailano lya Nnungu na vanu vake, imwadilika kwajili ya vanu vohe.

²⁵ Nangu ninnyaulilanga uhiu kuva, nikambekumbila kavila divayi mpaka liduva alila linimbekumbila divayi dyahambi mu Ufalume wa Nnungu."

²⁶ Bahi pavamalidile kwimba luhimu, nkuhumananga pawelu, nkuhweneng'ana ku Lichinga lya Miseituni.

Yesu àlauja kuva Petulo achiankane
(Matayo 26:31-35, Luka 22:31-34, Yohana 13:36-38)

²⁷ Bahi Yesu nkuvahaulila vakuhundwa vake kuchidoni, "Mwenu mmammalele nnembeleka

kungukulupila, malinga chahawile Nnungu
 Mmalemba Lanaswe kuva,
 'Nimbempanya nchunga,
 na angandolo vambemwadilikana.'

²⁸ Henga panimbefufuka, nimbennongolela
 uhwena ku Galilaya."

²⁹ Petulo nkunnyaaulila Yesu kuchidoni, "Ata
 kuiva vammalele uvava na lipamba na wako
 nkukuleka, henga nangu nikambekuleka!"

³⁰ Yesu nkunnyaaulila Petulo kuchidoni, "Nangu
 nikuhaulila uhiu kuva, chilo uchino cha nelo, kabla
 ung'uku akànambikongovela myanda mivili, wako
 ùmbekuva ungukanilè myanda mitatu."

³¹ Henga Petulo kuhimya kwa dimongo
 wachidoni, "Ata kungulembelewa kuhwa
 chalumo na wako, nangu nikambekukana ng'o."
 Na vakuhundwa vammalele nkutangola uchocho.

*Kuyuwa kwanga Yesu mmwelu wa Getisemané
 (Matayo 26:36-46, Luka 22:39-46)*

³² Yesu na vakuhundwa vake nkuhwika pawelu
 uvauchema Getisemané, Yesu nkuvahaulila
 vakuhundwa vake kuchidoni, "Ikalanga upano
 nangu panimbehwena unayuwa."

³³ Anepo Yesu nkuntwala Petulo na Yakobo na
 Yohana. Yesu nkutandilika kuyuvala na kukam-
 bakamba muntima.

³⁴ Nkuvahaulila kuchidoni, "Ntima wangu ùvele
 na nnihindambi likulu, pepi na kuhwa. Bahi
 ikalanga apano, mùùve meho."

³⁵ Yesu nkuhwena muyo kadiki, nkumatoka
 kwa kuhunama, wayuwa kuva ikàhululika uhiku
 aula wa kubanika untapuke.

³⁶ Yesu nkutangola kuchidoni, “Atata, kwakuwe lammalele lànahululika, bahi ngùyuwa ungunyemye na ibaniki iîda! Henga unatende muchi chingulembela nangu, ila tènda muchi chulembela wako umwene.”

³⁷ Bahi Yesu nkuvahwenela avala vakuhundwa vake vatatu, nkuvakoja valèlè luwono. Yesu nkummuja Petulo kuchidoni, “Simoni, dachi ùnilala? Nanga pauhulwile kucheja kananga lisaa limo?

³⁸ Bahi chejanga na kuyuwa uchinga pamumbelingwa munatende masambi, isungu ìnalembela henga mmili unadabadanga.”

³⁹ Yesu nkuhwena kavila unayuwa, watangola chihi malove ulâla.

⁴⁰ Bahi Yesu nkuhwena kavila kwa vakuhundwa vake nkuvakoja valèlè luwono, kwa kuva meho lavo láumbele luwono, na wala nanga pavanamaite lya kunnyang'ula.

⁴¹ Bahi Yesu nkuvahwenela vakuhundwa vake mwanda wa tatu nkuvahaulila kuchidoni, “Dachi, mmechinkwona na kupumulila? Bahi hambo uhiku ùnikamola! Lola, Mwana wa Munu, àhwena unakamujwa mmakono la vanu vavêle na masambi.

⁴² Na ayula angutengelêka àvele pepi, bahi takatukanga tuhweneng'ane.”

Kukamulwa kwanga Yesu

(Matayo 26:47-56, Luka 22:47-53, Yohana 18:3-12)

⁴³ Bahi Yesu kabla akànamalila kutangola, upala nkukamola Yuda, yumo wa vakuhundwa vake kumi na mbili pamo na likuwa lya vanu ványakwìlè mapanga na dindonga. Vanu anevo

vátumwije na makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya yanga Musa na vasele va Vayahudi.

⁴⁴ Ayula nkútengeleka ávapele avala vanu chimaiko wachidoni, “Munu ayula unimbem’busu, njo nang'e, nkamule na munchunge saana.”

⁴⁵ Bahi Yuda pakamwele, nkummwenela mwalehu Yesu, nkuchidoni, “Nkúhunda!” Bahi nkum’busu.

⁴⁶ Bahi anevo vanu nkunkamula Yesu na kunyunga.

⁴⁷ Henga nkuhundwa yumo muavala vánavele apala nkuhalamola upanga wake nkuncheketa likutu ntumwa wanga Kuhani Nkulu.

⁴⁸ Yesu nkuvahaulila kuchidoni, “Mwadachi mùidle unangukamula akuno munyakulèngè mapanga na dindonga muchi nangu nkúpalaula?

⁴⁹ Maduva lammalele nangu ngúvele pamo na mwenu nnuwani lwa Ing'ande yanga Nnungu unguhündà na wala nanga pamunangukamwile. Henga alano làvenkutendeka uchinga Malemba Lanaswe latimile.”

⁵⁰ Anepo vakuhundwa vake vammalele nkunneka, nkutukuta.

⁵¹ Henga kijana yumo anawete chihi shuka áhweneha chihi kunnondola Yesu. Pavalingle kunkamula,

⁵² nang'e nkuileka shuka, nkutukuta chihi lukundumwandu.

*Yesu moyo Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi
(Matayo 26:57-68, Luka 22:54-55, 63-71, Yohana 18:13-14, 19-24)*

⁵³ Bahi vanang'o nkumpelekeja Yesu kwa Kuhani Nkulu. Anepo nkukojana makuhani

vakulu na vasele va Vayahudi pamo na vakúhunda Sheliya yanga Musa.

54 Petulo nkuva wannondola Yesu kwa kulehu, nkwendu nnuwani lwa lukumbi lwa Kuhani Nkulu, nkuikala pamo na valinzi wayota moto.

55 Bahi makuhani vakulu na vajumbe vam-malele va Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi nkutaha ushahidi wa kunsitaki Yesu uchinga vammwalale, henga nanga pavanapete.

56 Vanu vohe nkuhumya ushahidi wa kulambila kumwamba Yesu, henga ushahidi wavo únitindana.

57 Ata vanu vanji nkuimila, nkuhumya ushahidi wa kulambila kumwamba Yesu, uvachidoni,

58 “Hwetu túnimpilikana wahaula kuva, ‘Nangu nimbebamola Ing'ande aino ya Nnungu idengwíje na vanu, na mmaduva matatu nimbéidenga inji ikádengwíje na vanu.’ ”

59 Henga pamo na anelo, ushahidi wavo únitindana.

60 Anepo Kuhani Nkulu nkuimila paching'ati pavo nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, wako ukee na lilove lya kuyang'ula kwamba anelo lavakusitaki ava vanu?”

61 Henga Yesu nkunyalala chihi nanga kuyang'ula lilove. Kuhani Nkulu nkummuja kavila kuchidoni, “Dachi, wako njo Kilisto, Mwana wa Nnungu, Nnungu Atumbyangîka?”

62 Yesu nkuyang'ula kuchidoni, “Nangu njo nang'e! Mwenu muchimumwone Mwana wa Munu aikèlè m'bali wa kunkono wa Nnungu Avêle na Dimongo, uchocho muchimumwone avèlè mmahunde waida.”

63 Anepo Kuhani Nkulu nkupapula dinguwo dyake, nkuhaulila kuchidoni, “Dachi, pàvele ing'anya ntwanili kavila ya kuvataha mashahidi?

64 Mwenu mmene mènùipilikana chankufwile Nnungu! Hambi mwòna dachi?” Vammalele nkunnyukumu kuva, àlembelewa ahwe.

65 Vanu vanji nnikuwa alila nkutandilika kunsunila Yesu mata, nkun'diva kumeho na kumpanya ding'ondi, uvannyaulila kuchidoni, “Lauja, nnani akupanyile!” Na valinzi navanang'o nkuntwala Yesu nkumpanya makofi.

*Petulo ànkana Yesu
(Matayo 26:69-75, Luka 22:56-62, Yohana 18:15-18,25-27)*

66 Bahi Petulo pánavele pahi, nnuwani lwa lukumbi, nkuida ntumishi yumo mmahe, ntumishi wanga Kuhani Nkulu.

67 Pammwene Petulo wayota moto, nkumpalambahija meho, nkuchidoni, “Na wako uchocho úvele pamo na Yesu wa ku Nasaleti.”

68 Henga Petulo nkukana wachidoni, “Nangu wala nikámaite wala kwelewa anelyo lyuwamba wako!” Anepo Petulo nkuhuma pawelu nkunaimila pannango wa kuinjilila, ung'uku nkukongovela.

69 Ayula ntumishi mmahe nkumwona kavila, nkutandilika kuvahaulila avala vanu vanaimidile anepo kuchidoni, “Ayu munu àvele nkumbo umo na Yesu.”

70 Henga Petulo nkukana kavila.

Lukoto kadiki, avala vanu vanaimidile anepo nkunnyaulila Petulo kuchidoni, “Muhiu wako nni yumo munkumbo wavo, kwa kuva, ata na wako

N'galilaya.” ⁷¹ Bahi Petulo nkutandilika kwapila wachidoni, “Ikàva nalambila, bahi ngulaniwe! Nangu nikámmaite munu aneyo umunnyaaula.”

⁷² Upala ung'uku nkukongovela kavila. Bahi Petulo nkulihimukila alila lilove livanannyaulidile na Yesu kuva, “Kabla ung'uku akànambikongovela myanda mivili, wako ùmbekuva ungukanilè myanda mitatu.” Petulo pahimukidile anelo nkutandilika kukuta.

15

Yesu àpelekejwa kwanga Pilato

(*Matayo 27:1-2, 11-14, Luka 23:1-5, Yohana 18:28-38*)

¹ Uhiku pauchele, makuhani vakulu nkuva uvaujana pamo na vasele va Vayahudi na vakúhunda Sheliya yanga Musa na vanu vammalele va Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi. Nkunnyunga Yesu, nkuntwala na kunkamuja kwanga Pilato.

² Pilato nkummuja Yesu kuchidoni, “Dachi, wako nni Nfalume wa Vayahudi?” Yesu nkuyang'ula, “Wako ùnihaula.”

³ Makuhani vakulu nkunsitaki Yesu masitaka lohe.

⁴ Pilato nkummuja kavila Yesu kuchidoni, “Dachi, nanga pauyang'ula? Lola masitaka ala lammalele lavakusitaki!”

⁵ Henga Yesu nanga panayang'wile lilove, Pilato nkukangana.

Yesu àhukumiwa kuhwa

(*Matayo 27:15-26, Luka 23:13-25, Yohana 18:39-19:16*)

6 Bahi kila Sikukuu ya Pasaka Pilato ávele na nnyambo wa kuvalungulila Vayahudi nfungwa yumo uvachinnembela.

7 Bahi pávele na munu yumo uvanchema Balaba, uvanantadile nnilungu pamo na avake ing'anya ya kuvawalala vanu pachivachonjela vanu kuutahuka utawala wa Chiloma.

8 Vanu vohe nkummwenela Pilato nkunnuwa avatendele muchi chiuvele nnyambo wake.

9 Pilato nkuvauja kuchidoni, “Dachi, mùlembela ninchimulile Nfalume wa Vayahudi?”

10 Avaujije uchocho kwa kuva, áimala kuva makuhani vakulu vánkamujije Yesu kwanga nang'e kwa wiu.

11 Henga makuhani vakulu nkuvachonjela vanu vannyuwe Pilato avahungulile Balaba.

12 Pilato nkuvauja kavila kuchidoni, “Nintende dachi ayuno munu umunnyaula kuva Nfalume wa Vayahudi?”

13 Vanu vammalele nkutaya lwasu kavila uvachidoni, “Mmambe munsalaba!”

14 Henga Pilato nkuvauja kuchidoni, “Ing'anya ntwani? Kwani àtendile lilida lihakalenge?” Henga vanang'o nkuhalija chihi kutaya lwasu uvachidoni, “Mmambe munsalaba!”

15 Bahi kwa kuva Pilato álembedile atende muchi chilichilembela likuwa lya vanu, bahi nkunnuungulila Balaba auke. Nkulaija Yesu asulubulwe, koka nkunhumya uchinga vammambe.

*Matiyala vántendela Yesu mang'wanyu
(Matayo 27:27-31, Yohana 19:2-3)*

16 Matiyala nkuntwala Yesu nkumpelekeja nnuwani lwa nkati lwa ing'ande yanga Pilato, nkulichema likuwa lyammalele lya matiyala.

17 Nkummwaja likoti lya langi ya chifalume, nkudinga lutavi lwa miva muchi kofiya ya chifalume nkummwaja mmuti.

18 Nkutandilika kunnombolela kwa mang'wanyu uvachidoni, "Utumbyangwe wako Nfalume wa Vayahudi!"

19 Nkumpanyapanya imbalu mmuti, nkunsunila mata, nkutindivala malundi muyo mwake, na kunnyunamila kwa mang'wanyu.

20 Pavamalidile kuntendela mang'wanyu, nkummula alila likoti lya langi ya chifalume, nkummwaja dinguwo dyake mwene, nkumpelekeja pawelu imanga uchinga vakammambe.

Kuvambwa kwanga Yesu

(*Matayo 27:32-44, Luka 23:26-43, Yohana 19:17-27*)

21 Pávanavele nndila, nkukojana na munu yumo uvanchema Simoni, mwenedi wa imanga ya ku Kilene, atatawavo Isikanda na Lufo, wahaloka kumawelu. Matiyala nkunnamatija aunyakule nsalaba wanga Yesu.

22 Nkumpelekeja Yesu mpaka pachinu pavachema Goligota, mana lake, "Pachinu pa Libadang'a."

23 Nkumwing'a divayi divakundanyije na mahuta lachêmwa manemane, latumîka kupungusa ipwateki, henga nang'e nkuhita kukumbila.

²⁴ Nkummamba munsalaba, nkuyavana dinguwo dyake kwa kuyela indingi, uchinga kila munu apate dinguwo dyalembelewa kutwala.

²⁵ Ívele malinga satatu ulyamba pavanammabile.

²⁶ Na malemba la lishitaka lyake válembile kuva, “NFALUME WA VAYAHUDI.”

²⁷ Vámmambile pamo na vakúpalaula vavili, yumo m'bali wake wa kunkono na yumo m'bali wa kunchinda. [

²⁸ Anepo nkutimila Malemba Lanaswe lahaûla, “Ávalangiwiye pamo na vatênda lahakalenge.”]*

²⁹ Bahi vanu vachipîta anepo nkuva uvapukunya myuti yavo na kunchamba, uvachidoni, “Haa! Wako akee unahawile kuva ùmbebamola Ing'ande yanga Nnungu na kuidenga kavila mmaduva matatu!

³⁰ Hambi lipohe umwene nano kwa kulisulupuha munsalaba!”

³¹ Makuhani vakulu na vakúhunda Sheliya yanga Musa uchocho na vanang'o nkunnyeka uvahaulanila kuchidoni, “Ávapohije chihi vanu vanji, henga hambi akáhulula kúlipoha mwene!

³² Ati nang'e nni Kilisto, Nfalume wa Vaisilaeli! Hambi alisulupuhe mwene munsalaba uchinga tulole na kukulupila.” Na avala vakúpalaula vanavambwiye pamo na nang'e navanang'o uchocho vántangoledile malove lahakalenge.

Kuhila kwanga Yesu

(Matayo 27:45-56, Luka 23:44-49, Yohana 19:28-30)

* ^{15:28} Mmalemba lanji la kala, auno nsitali ukapali.

33 Kutandikila sasita ya muhi mpaka satisa, chilambo chammalele nkuva chihi lupi.

34 Satisa Yesu nkunonoha lidi, wachidoni, “Eloyi, Eloyi, lama sabakitani?” Mana lake, “Nnungu wangu, Nnungu wangu, mwadachi ùninguleka?”

35 Vanu vanji vanaimidile apala pavapilikene uchocho, nkuhaulà kuchidoni, “Pilikana! Ànchema nabii Eliya.”

36 Munu yumo nkutukuta, nkunachuvika siponji n'divayi dihahâma nkui patika nnufito, nkunnyanyulila Yesu uchinga ahonde, wachidoni, “Leka, tulole ikàva Eliya àmbeida unansulupha munsalaba!”

37 Yesu nkunonoha lidi likulu, nkuhila.

38 Bahi lipanzia linahungwije paching'ati, mu Ing'ande ya Nnungu nkudaluka vipande vivili kutandikila muha mpaka pahi.

39 Nkulu yumo wa matiyala la Chiloma anaimidile muyo mwake pammwene Yesu namuna chahidile, nkuchidoni, “Muhiu ayu munu ávele Mwana wa Nnungu.”

40 Pávele na amahe vachilôla kwa kulehu. Nnikuwa lya amahe anevo ápwawije Maliya wa imanga ya Magidala na Salome na Maliya ayuvao Yakobo n'joko na Yose.

41 Amahe anevo njo vachinnondola Yesu pánavele aneko ku Galilaya na kuntumikila. Pamo na anevo, pávele na amahe vanji vohe vanaidile ku Yelusalemu pamo na nang'e.

*Kusikwa kwanga Yesu
(Matayo 27:57-61, Luka 23:50-56, Yohana 19:38-42)*

⁴² Pachikamwele chinalyulo, nniduva lya kulipanganiha kabla likànambikamola Liduva lya Kuyeweleta,

⁴³ nkwidia Yusufu munu wa ku Alimataya, ánavele n'jumbe wa Lukumbi Lukulu lwa Vayahudi, munu achieshimika namene. Nang'e mwene álolela kwida kwa Ufalume wa Nnungu. Bahi nkummwenela Pilato bila kuyopa, nkuyuwa akautwale mmili wanga Yesu.

⁴⁴ Henga Pilato nkukangana papilikene kuva Yesu ànipiyanya kuhila. Bahi nkunchema ayula nkulu wa matiyala, nkummuja, uchinga amale ikàva Yesu áhidile kanandi.

⁴⁵ Pilato papilikene kwanga ayula nkulu wa matiyala kuva áhidile kanandi, nkunnyaulila Yusufu akautwale mmili wanga Yesu.

⁴⁶ Anepo Yusufu nkusuma sanda, nkuusulupuha mmili munsalaba, nkuudingilija aila sanda, nkuusika munsati uvedwîje nniyanga likulu namene, koka nkuhingilihija liyanga likulu pannango wa nsati.

⁴⁷ Maliya wa imanga ya ku Magidala na Maliya anyokwe Yose navanang'o nkupona pachinu apala paulajijwe mmili wanga Yesu.

16

*Kufufuka kwanga Yesu
(Matayo 28:1-8, Luka 24:1-12, Yohana 20:1-10)*

¹ Palipitile Liduva lya Kuyeweleta, Maliya wa imanga ya Magidala na Salome pamo na Maliya

anyokwe Yakobo, nkusuma mahuta la kunung'ila uchinga vakaupake mmili wanga Yesu.*

² Liduva lya Jumapili, ulyamba na mambumbu, liduva pachiliimbuka, nkuhwena kunsati.

³ Nkuva uvaujana vene kwa vene uvachidoni, “Nnani ambetuusija alila liyanga likulu namene pannango wa nsati?”

⁴ Henga pavalolite, nkulyona alila liyanga lilingiliwijiwè kunyenje nnango.

⁵ Pavainjidile munsati, nkumwona malaika achiloleka muchi kijana, akono awètè inguwo yanahe ing'anyima namene, aikèlè m'bali wa kunkono, vanang'o nkukangana namene.

⁶ Ayula malaika nkuvahaulila kuchidoni, “Munayope. Nangu ñnimala kuva mùntaha Yesu wa ku Nasaleti avambwîje munsalaba. Nang'e ànifufuka, apano akapali. Lola pachinu pavanannajije.

⁷ Hweneng'ana mukavahaulile vakuhundwa vake pamo na Petulo kuva, àninnongolelanga kuhwena ku Galilaya. Aneko muchimumwone malinga chanannyaaulidile.”

⁸ Vanang'o nkukangana na kuyopa, bahi nkuhuma amula munsati uvatukuta. Na wala nanga pavanannyaaulidile munu chinu, kwa kuva, vâniyopa namene.†

*Yesu ànhumila Maliya wa imanga ya ku Magidala
(Matayo 28:9-10, Yohana 20:11-18)*

* **16:1** Maeleso layâmba Liduva lya Kuyeweleta, lola Misamiati ya malove lakamajanga la Nnilailano lya Hambi lavêle kunyuma chitabu achino. † **16:8** Malemba matandi-matandi nsitali wa 9-20 ikapali.

9 Yesu pafufwike ulyamba na mambumbu liduva lya Jumapili, nkutandilika ulilanguja kwa Maliya wa imanga ya Magidala, wanammusije anamindenga saba.

10 Maliya nkunavahaulila gammalele avala vakuhundwa vanavenkukuta na kulikutangila.

11 Henga pavapilikene kuva Yesu mumi, na Maliya wa imanga ya ku Magidala ànimwona, vanang'o nanga pavanakulupidile.

*Yesu àvahumila vakuhundwa vavili
(Luka 24:13-35)*

12 Bada ya anelo, Yesu nkuvahumila vakuhundwa vake vavili vachihwêna ya kuchijji, akuno waloleka chihi chinji.

13 Vakuhundwa anevo nkuhwena unavahaulila vakuhundwa vanji. Henga navanang'o nanga pavanakulupidile.

*Kutumwa kwa vakuhundwa
(Matayo 28:16-20, Luka 24:36-49, Yohana 20:19-
23, Matendo 1:6-8)*

14 Kuntululilo, Yesu nkuvahumila vakuhundwa kumi na moja pavanavele pameza uvalya. Nkuvakalipila ing'anya nanga pavanakulupidile, na ing'anya ya itahuki yavo, kwa kuva, nanga pavanavakulupidile avala vammwêne Yesu bada ya kufufuka.

15 Nkuvahaulila kuchidoni, "Hweneng'ana mmilambo vyammalele mukàvayanjajije vanu vammalele Malove Lambone.

16 Akúlupila na kubatiswa achiapohwe, akambekulupila àmbehukumiwa asabu.

17 Na vimaiho avino vyा masaibu vimbepapatana na avala vakulupîla, kwa lina lyangu vámbeausa

anamindenga na vambetangola kwa luga dyahambi, divakanalihunda.

¹⁸ Ata kuvakamula mihongo na kukumbila chinu chohecho chivèle na sumu, vikambevavenga. Vambевавикila vagonjo makono, na vanang'o vachivalame."

Kutwaliwa kwanga Yesu kuhwena muha kuli-hunde

(Luka 24:50-53, Matendo 1:9-11)

¹⁹ Bahi Nang'olo Yesu pamalidile kutangola navo malove anelo, Nnungu nkuntwala Yesu kuhwena muha kulihunde kwa Nnungu, nkuikala m'bali wa kunkono wa Nnungu.

²⁰ Vakuhundwa nkuuka nkunayanjaja Malove Lambone kila pachinu. Nang'olo nkukola madengo pamo navanang'o, na kumaiha uhiu wa malove lake kwa vimaiho vyta masaibu víchipapatàna na malove lavo.

Lilailano Lyahambi Lya Nnunu Kwa Vanu Vammalele

**Portions of the Holy Bible in the Makonde language of
Mozambique and Tanzania**

**Porções da Bíblia Sagrada no idioma Makonde de
Moçambique**

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Makonde

Contributor: Pioneer Bible Translators

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makonde

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

lxxxviii

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 6 May 2025 from source files dated 6 May 2025

e50d2b9d-5016-5132-9a8e-701dc953e2af